

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

Гіді Ноемі Степанівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Спеціальність: Дошкільна освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Чичук Антоніна Петрівна

(доктор педагогічних наук, професор)

Завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти:

Біда Олена Анатоліївна

(доктор педагогічних наук, професор)

Робота захищена на оцінку _____, « ____ » _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти**

**Кваліфікаційна робота
Вплив пошуково-ігрової діяльності на пізнавальний
процес дітей дошкільного віку.**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка VI-го курсу

Гіді Ноемі Степанівна

освітня програма: Дошкільна освіта

спеціальність 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **ЧИЧУК АНТОНІНА ПЕТРІВНА**

(доктор педагогічних наук, професор)

Рецензент: **ГАБОДА ЄВА БЕЙЛІВНА**

(викладач)

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék

**FELFEDEZŐ JÁTÉKTEVÉKENYSÉG HATÁSA AZ ÓVODÁS GYERMEK A
MEGISMERŐ FOLYAMATRA**

Szakdolgozat

Készítette: Hidi Noémi

IV. évfolyamos óvodapedagógia

szakos hallgató

Témavezető: Csicsuk Antonina

(a pedagógiai tudományok doktora, professzor)

Recenzens: Gabóda Éva

(főiskolai oktató)

Зміст

ВСТУП	6
I. ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДИТЯЧОМУ САДКУ	8
1.1 Роль гри в розвитку особистості	9
1.2 Взаємозв'язок гри та навчання	11
1.3 Роль педагога в ігровій діяльності	14
II. ФОРМУВАННЯ ЦІКАВОСТІ В ДИТИНСТВІ	16
2.1 Цікавість як рушійна сила навчання	17
2.2 Формування цікавості в дитинстві	19
2.3 Допитливі діти та емоційний інтелект	20
III. ДОСЛІДНИЦЬКА ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДИТСАДКУ	22
3.1 Дослідницька гра в різні періоди дошкільного віку	23
3.2 Дослідницькі ігри та соціальні навички	26
3.3 Навчання та розвиток у дитсадку	28
IV. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІЗНАВАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ДОШКІЛЬНЯТ	31
4.1 Оцінка дослідження	32
4.2 Оцінка результатів	43
Висновок	44
УЗАГАЛЬНЕННЯ	46
РЕЗЮМЕ	47
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	48
ДОДАТОК	49

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
I. JÁTÉKTEVÉKENYSÉG AZ ÓVODÁBAN	8
1.1 Játék szerepe a személyiségfejlődésben	9
1.2 Játék és tanulás kapcsolatrendszerei	11
1.3 A pedagógus szerepe a játékban	14
II. A KÍVÁNCISISÁG KIALAKULÁSA GYERMEKKORBAN	16
2.1 A kíváncsiság, mint a tanulás mozgató ereje	17
2.2 A kíváncsiság kialakulása gyermekkorban	19
2.3 Kíváncsi gyerekek és az érzelmi intelligencia.	20
III. ELFEDEZŐ JÁTÉKTEVÉKENYSÉG AZ ÓVODÁBAN	22
3.1 Felfedező játéktevékenységek az óvodáskor különböző korszakaiban	23
3.2 Felfedező játékok és szociális készségek	26
3.3 Tanulás és fejlesztés az óvodában	28
IV. FELFEDEZŐ JÁTÉKTEVÉKENYSÉG HATÁSAINAK VIZSGÁLATA AZ ÓVODÁS GYERMEK MEGISMERŐ FOLYAMATÁRA AZ ÓVODAI FEJLŐDÉSBEN.	31
4.1 A kutatás kiértékelése	32
4.2 Az eredmények kiértékelése	43
Konklúzió	44
ÖSSZEGZÉS	46
REZÜMÉ	47
FELHASZNÁLT IRODALOM	48
MELLÉKLET	49

BEVEZETÉS

A gyermekek korai életkorától kezdve megfigyelhető, hogy ösztönösen törekszenek környezetük megismerésére és új tapasztalatok szerzésére. Az óvodáskor különösen szenzitív periódus ezen megismerő folyamatok – mint például érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet és gondolkodás – intenzív fejlődése szempontjából. Ezek a folyamatok képezik az iskolai tanulás és a mindennapi élet alapját.

A dolgozat témaválasztását az óvodapedagógiai gyakorlat során szerzett tapasztalatok és a játék, mint nevelési eszköz iránti elmélyült érdeklődés indokolja. A gyakorlati tapasztalatok megerősítették, hogy a gyermekek számára a játék nemcsak szórakozási forma, hanem a világ megismerésének, önkifejezésüknek és fejlődésüknek is alapvető eszköze. Ezen belül a felfedező típusú játéktevékenységek különösen kiemelkedő szerepet töltenek be az aktív ismeretszerzésben, valamint az értelmi, érzelmi és szociális készségek fejlődésében.

Az első fejezet a játéktevékenység óvodai szerepét járta körül. Itt részletesen kifejtettem, hogyan hat a játék a személyiség fejlődésére, milyen kapcsolatban áll a tanulóval, és milyen szerepet tölt be a pedagógus a játékszervezés és játékkísérés folyamatában.

A második fejezetben a kíváncsiság pszichológiai hátterét és annak tanulásra gyakorolt hatásait vizsgáltam. A kíváncsiság az emberi tanulás egyik legfőbb belső hajtóereje, különösen gyermekkorban, amikor az új ismeretek megszerzése spontán módon, a világ aktív felfedezése során történik. A kíváncsiságra építő játékos tanulás során a gyermekek nemcsak ismereteket szereznek, hanem gondolkodásuk is fejlődik, megtanulják kérdéseiket megfogalmazni, problémákat felismerni és megoldási módokat keresni. Mindez megalapozza az iskolai tanulóhoz szükséges kognitív és szociális készségeket, ugyanakkor hozzájárul a belső motiváció és a tanulóhoz való pozitív viszony kialakulásához.

A harmadik fejezetben magát a felfedező játéktevékenységet elemzem, annak formáit, életkori sajátosságait, és ezek hatását a szociális képességek, valamint a tanulási folyamatok fejlődésére.

A negyedik fejezet egy önállóan összeállított kérdőív alapján gyűjtött információkat dolgoz fel. A kérdőívet 7 településről összesen 28 óvodapedagógus töltötte ki, akik különböző intézményi környezetből érkeztek. A válaszadók több éves gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek, ami értékes betekintést nyújtott a felfedező játékok óvodai gyakorlatba való beépítéséről.

Kutatás célja betekintés nyerni, hogy milyen hatással vannak a felfedező játékok a gyermekekre, milyen módszereket alkalmaznak az óvodapedagógusok, és mely játékok által fedeznek fel új dolgokat.

A dolgozat azt kívánja bizonyítani, hogy, a felfedező játéktevékenységek pozitív hatást gyakorolnak az óvodáskorú gyermekek fejlődésére, különösen a megismerő folyamatokra, a szociális készségekre és az érzelmi intelligenciára. A gyermekek természetes kíváncsisága hatékonyan fejleszthető a játékos tanulás során, amely elősegíti a problémamegoldó gondolkodást, az önálló ismeretszerzést és az iskolai tanuláshoz szükséges alapképességek megerősítését. Az óvodapedagógusok szakmai felkészültsége és a nevelési környezet minősége döntő szerepet játszik a felfedező játékok eredményes alkalmazásában.

I. JÁTÉKTEVÉKENYSÉG AZ ÓVODÁBAN

A játék egy olyan tevékenység, amelyet a résztvevők önként és örömmel végeznek, gyakran szórakozás és kikapcsolódás céljából. A játék a gyermekek életének természetes része, és meghatározó szerepet játszik fejlődésükben, mivel ösztönzi a kreativitást, a problémamegoldást és a szociális készségeket. A játék során a gyermekek különböző szerepeket próbálhatnak ki, képzeletük segítségével új világokat hozhatnak létre, és kísérletezhetnek különböző anyagokkal és eszközökkel. A játék fogalmát több aspektusból is meg lehet közelíteni. Elsősorban egy önkéntes tevékenységről van szó, amelyet a gyermekek saját akaratukból kezdenek el és végeznek. A játék alapvetően az örömszerzésre és a szórakozásra irányul, de ezen túlmenően fontos pedagógiai eszköz is, amely hozzájárul a gyermekek fejlődéséhez (Kovács – Bakosi, 2005).

A játék lehetőséget ad a kreativitás kibontakoztatására, mivel a gyermekek képzelete szárnyalhat, és szabadon alkothatnak új helyzeteket, szerepeket és történeteket. Ezen túlmenően a játék során a gyermekek saját szabályokat alakíthatnak ki, amelyek segítenek a világ megértésében és a problémamegoldó képességek fejlesztésében. Az óvodáskorú gyermek fő tevékenységi formája a játék, mely a személyiségfejlődésében a legfőbb eszköz. Az óvodai nevelés programja különös hangsúlyt fektet a játéktevékenység jelentőségére és szervezésére, mivel a játék a gyermekek fejlődésének egyik legfontosabb eszköze. Az óvodapedagógusok feladata, hogy tudatosan és célzottan integrálják a játékot a nevelési folyamatba, biztosítva ezzel a gyermekek sokoldalú fejlődését. Az alábbiakban részletesen bemutatom, hogy az óvodai nevelés programja hogyan irányozza elő a játéktevékenység jelentőségét és szervezését. A játék segíti a gyermekek gondolkodási képességeinek fejlesztését. Az építőjátékok, kirakósok, és logikai játékok elősegítik a problémamegoldó készségek, a térbeli tájékozódás és a kreativitás fejlődését. A közös játékok során a gyermekek megtanulják az együttműködést, a kommunikációt és a konfliktuskezelést. A szerepjátékok lehetőséget adnak a gyermekeknek, hogy különböző társadalmi szerepeket próbáljanak ki és megértsék a társadalmi normákat. A játék lehetőséget ad a gyermekeknek az érzelmek kifejezésére és feldolgozására. A különböző szerepjátékok során a gyermekek megtanulják kezelni a saját és mások érzelmeit, ami hozzájárul az érzelmi intelligencia fejlődéséhez (Golyán-Szarka, 2015)

1.1 Játék szerepe a személyiségfejlődésben

A játék alapvető, aktív tevékenység a gyermekek számára. A játék fejlődése jól tükrözi a személyiség fejlődését, így nyomon követi az egyén érzelmi, értelmi és szociális fejlődését. A játék mozgatórugója egy természetes (emberi) szükséglet, amelyet a feszültség átmeneti csökkenése és regenerációja, valamint egy erős érzelmi impulzus (az örömet okozó természet) jellemez. Fejlődési szempontból megfelelő megközelítés korai gyermekkorban.

A játékok a gyermeki személyiségen keresztül tükrözik az objektív valóságot szubjektív formában, beleértve a tudás, a képzelet és a kreativitás által megteremthető összes lehetőséget. A játéknak nincs önálló megjelenése. Bármilyen cselekvés a játék tárgyává vagy témájává válhat, függetlenül annak kognitív, motoros vagy társadalmi keretétől. Éppen ezért a játékok szerepe a személyiségfejlesztésben elvileg korlátlan. Az alaptevékenységek a cél-motiváció kapcsolat alapján két dimenzió mentén magyarázhatók: játék-munka. A játékok esetében a célok és a motivációk összhangban vannak. A játék a boldogság forrása, és szorosan összefügg a gyermekek növekedésével. 1-2 évesen a funkciók gyakorlása, 2-3 évesen pedig például az ismétlődő ritmikus beszéd, séta hozhat boldogságot. 3-4 évesen az ideális helyzetek megteremtése örömet, sőt megnyugvást is hozhat. A játékok gyakran utánozó jellegűek. A gyerekek eleinte önkéntelenül is utánozzák a felnőttek cselekedeteit és hangjait, később azonban saját preferenciáik szerint dönthetnek. A kötődés modellezése egy szeretett személy vagy kedvenc állat viselkedését utánozza. Ahhoz, akihez a gyermek érzelmileg kötődik, bizonyos szabályokat is megtanul, amelyeket internalizálva személyiségének részévé válik (Kovács – Bakosi, 2005).

A játék elősegíti az intellektuális növekedést, és fontos szerepet játszik a szociális és érzelmi fejlődésben. Képes fejleszteni a képzeletet, a fantáziát, a gondolkodási képességet, az érzés és észlelés differenciált fejlesztését. A játékok nyomait a korhatáros fejlődési periódusokon keresztül láthatjuk. A játék felépítése arról szól, hogy kérdéseket teszünk fel egyéneknek. A gyakorlójátékok és a szerepjátékok korai megnyilvánulása az volt, hogy újratereptsék és reflektáljanak az egyének környezetükből kiemelt élményekre. A fejlettebb szerepjátékokban nemcsak a szubjektív valóság elemeivel találkozunk, hanem magas szintű intellektuális motivációkkal és társadalmi identitásokkal is. Megjelennek az alapszabályok, amelyek a szabályalapú játékok alapját képezik. A játékműfajoknak nemcsak időben van folyamatossága, hanem újra és újra megismétlődnek. Ezért a játéktevékenység szorosan összefügg a figyelem, az értelmi, érzelmi és szociális fejlődéssel, és irányítja az óvodapedagógusok munkáját. A gyerekek figyelme kezdetben a színes, puha, zörgő

tárgyakra irányul, majd a spontán módon megszerzett tudást hasznosító eszközökre, később pedig a komplex tudást, szocializációt igénylő játékokra (Kovácsné Bakosi, 2009).

A játékok fejlesztése nemcsak spontán folyamat, hanem oktatási tevékenységünk egyik legfontosabb intézkedése is. Ha a spontaneitás gyakorlásával képesek vagyunk kezdeményezni, akkor cselekedeteink helyesek. A program elsajátítja a gyerekeket, hogy a spontán játékot változatos tulajdonságokkal folytassák, vagy az óvodapedagógusok által kezdeményezett tevékenységeket játékként, játékos tevékenységként fogadják el belső motivációs szinten. Az óvodapedagógusok a nevelési célokat tudatosan integrálják a játékokba, hogy a gyerekek játék közben új ismereteket, készségeket sajátítsanak el. Ez lehet például blokkok használata a számolási készségek fejlesztésére vagy a szókincs bővítése szerepjátékokon keresztül. Az óvónőknek lehetőségük van arra, hogy inspiráló ötletekkel, történetekkel szolgáljanak a gyerekeknek, új játéklehetőségeket tárva eléjük. Az irányított játék lehetővé teszi a pedagógusok számára, hogy strukturáltabb keretet biztosítsanak a játékhoz, miközben a játék szórakoztató és motiváló marad. A tanároknak ösztönözniük kell a gyermekek belső motivációját, hogy részt vegyenek az általuk kezdeményezett tevékenységekben. Ez magában foglalja a gyermekek érdeklődésének figyelembevételét, pozitív visszajelzést és elismerést, valamint a gyermekek játék közbeni autonómiájának támogatását. Fontos, hogy a pedagógusok olyan környezetet alakítsanak ki, amely gazdag és változatos játéklehetőséget biztosít ((Kovácsné Bakosi,1999).

Ez magában foglalja a megfelelő játékeszközök, anyagok és tér biztosítását, amelyek lehetővé teszik a gyermekek számára, hogy kreatívan és szabadon játszhassanak. Az óvodai nevelésben a játék nem csupán a gyermekek szórakoztatására szolgál, hanem egy tudatosan tervezett és irányított pedagógiai eszköz, amely támogatja a gyermekek kognitív, szociális, érzelmi és fizikai fejlődését. Az óvodapedagógusok felelőssége, hogy olyan környezetet és tevékenységeket biztosítsanak, amelyek inspirálják és fejlesztik a gyermekeket, miközben megőrzik a játék örömteli és motiváló jellegét (Maszler, 1996).

1.2 Játék és tanulás kapcsolatrendszerei

A tanulás minden olyan tapasztalat megszerzését magában foglalja, amely hozzájárul a képességek fejlődéséhez és a személyiség gazdagodásához. Ennek alapvető feltétele a biológiai érés, amely lehetővé teszi a szervezet számára, hogy egyre összetettebb ingereket észleljen, azokat feldolgozza, valamint új élményeket és ismereteket szerezzen. A tanulásnak két alapvető formája különíthető el: a spontán és a szándékos tanulás. Az ember ébrenléte alatt folyamatosan tanul, sokszor anélkül, hogy ezt tudatosan észlelné. Emiatt valódi tudásának csupán egy részéről képes tudatosan beszámolni, míg egy másik, rejtett része a tudattalanban marad. Ez a rejtett tudás azonban előhívódik, amikor a gyakorlati helyzetekben szükség van rá (Kovácsné, 1999).

A gyermek spontán tanulásának elsődleges közege a játék, amely meghatározó tevékenységi forma számukra körülbelül hét éves korukig. Maga a tanulás, mint tudatos ismeretszerzési és megismerési folyamat, inkább 7–8 éves kortól kezd hangsúlyosabbá válni. Bár a szándékos tanulás alapjai már az iskolakezdés előtt is megfigyelhetők, ezek még egyénenként eltérő intenzitással és nem következetesen jelennek meg. Ezért az iskolai környezetnek fontos lenne elegendő időt és teret biztosítani arra, hogy a gyermekek fokozatosan áttérhessenek a játékra épülő tevékenységekről a tanulás központi szerepére. Ebben a folyamatban a játékos tanulás kiemelt jelentőséggel bír, hiszen segíti az átmenetet a két fejlődési szakasz között. Tudományos vizsgálatok is igazolják, hogy azok az ismeretek, amelyeket a gyermekek játékos formában sajátítanak el, mélyebben rögzülnek és tartósabbak. Az iskoláskorban ezért nemcsak a tanulásra, hanem a közös játékra is érdemes nagy figyelmet fordítani – akár fejlesztő foglalkozások, tanórák, napközis programok vagy szabadidős tevékenységek keretében. A közös játék során fejlődnek a társas készségek, a gyermekek jobban megismerik önmagukat, és elsajátítják az együttéléshez szükséges szabályokat. Mindezek mellett fejlődnek a különféle képességeik, készségeik és érzelmi intelligenciájuk is (Balogh, 2001).

A játék kiválasztásakor kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermekek fejlettségi szintjére és életkorukból fakadó sajátosságaikra. A pedagógus részéről elengedhetetlen a tudatos, rendszeres és előre megtervezett hozzáállás. Alapvető fontosságú, hogy a játék során minden gyermek örömmel vegyen részt és jól érezze magát (Goleman, 1997).

A mai gyermekek közül sokan olyan nehézségeket élnek át, amelyek hátterét a felnőttek gyakran nem is ismerik fel. Ezek közé tartozhatnak a családban jelentkező problémák, a nem megfelelő oktatási módszerek, a differenciálás hiánya, a túlságosan gyors haladás, az állandó

versengés, a túlzott elvárások, vagy az érzelmi támogatás hiánya. Az ilyen jellegű kudarcélmények idővel összeadódnak, és gátolhatják az egészséges személyiségfejlődést.

Miként segíthetjük őket ebben? Elsősorban azzal, hogy figyelmesen meghallgatjuk őket, szeretetteljes és megértő módon fordulunk hozzájuk, példát mutatunk számukra viselkedésünkkel, empátiával közelítünk hozzájuk, valamint tudatosan alkalmazzuk a megfelelő pedagógiai módszereket a nevelés és oktatás során. Emellett a közös játék is fontos eszköz, amely elősegíti a kapcsolatépítést és a bizalom kialakulását (Kádár–Bodoni, 2010).

Lényeges, hogy a gyermekek megtanulják: célokat kitűzni, és ezekért kitartóan dolgozni értékes és hasznos dolog. Ebben a fejlődési folyamatban úgy tudjuk őket a legjobban támogatni, ha valódi figyelemmel fordulunk feléjük, nyitottságot, szeretetet és elfogadást tanúsítunk irántuk. Személyes példamutatásunk, empátikus hozzáállásunk, valamint a tudatosan megválasztott pedagógiai módszerek mind hozzájárulnak ahhoz, hogy biztonságos és fejlesztő környezetet teremtsünk számukra. A közös játék különösen fontos ebben a tekintetben, mivel lehetőséget ad a kapcsolatok erősítésére és a kölcsönös bizalom kiépítésére is (Kádár–Bodoni, 2010).

Nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy sok gyermek már egészen fiatalon is különböző nehézségekkel küzd, amelyek gyakran nem rajtuk múlnak. A felnőttek feladata ezek felismerése, kezelése és a megfelelő segítségnyújtás biztosítása. A fejlesztőpedagógia ebben a munkában jelentős szerepet játszik: célja, hogy javítsa a tanuláshoz szükséges pszichikus funkciókat, korrigálja a sérüléseket, valamint pótolja a hiányzó képességeket. Ennek hatására mérsékelhetők vagy akár megelőzhetők is azok a tanulási nehézségek, amelyek a fejlődési ütem eltérése vagy más körülmények miatt jelentkeznek. A fejlesztőpedagógia képes pozitív irányba befolyásolni a gyermek motivációját, enyhíteni a viselkedési problémákat, illetve megelőzni az olyan neurotikus tüneteket, amelyek gyakran a sorozatos kudarcélmények következményeként alakulnak ki (Goleman, 1997).

A tanulás olyan élmények és tapasztalatok feldolgozását jelenti, amelyek elősegítik a képességek fejlődését és gazdagítják a személyiséget (Salamon). A tanulás alapvető feltétele a biológiai érés, amely lehetővé teszi az egyre összetettebb ingerek befogadását és feldolgozását, valamint új ismeretek elsajátítását. A tanulásnak két fő típusa van: a spontán és a szándékos tanulás. Az ember – különösen gyermekkorban – folyamatosan tanul, sokszor anélkül, hogy tudatában lenne. E tapasztalatok egy része tudatosul, más része azonban csak akkor kerül elő, amikor egy adott helyzetben szükség van rá. A gyermekek esetében a spontán tanulás legfontosabb színtere a játék, amely a korai gyermekévek meghatározó

tevékenységi formája. A szándékos tanulás 7–8 éves kortól válik egyre hangsúlyosabbá, bár jelei már az iskolakezdést megelőzően is megfigyelhetők. Mivel azonban ezek kezdetben nem mindig tudatosak és rendszerezettek, fontos, hogy az iskola megfelelő időt biztosítson az átmenetre a játékos élményfeldolgozás és a formális tanulás között. Ezt az átmenetet leginkább a játékos tanulási formák segíthetik elő (Kovácsné, 1999).

Kutatási eredmények is alátámasztják, hogy a játék közbeni tanulás mélyebb és tartósabb tudáshoz vezet. Az iskoláskorban tehát nemcsak a tanulásra, hanem a közös játékra is nagy hangsúlyt kell fektetni – akár a tanórákon, akár fejlesztőfoglalkozásokon, napközis programokban vagy szabadidős tevékenységek során. A közös játék elősegíti a társas kapcsolatok fejlődését, támogatja az önismeret alakulását, az alkalmazkodási képességet, valamint a szociális szabályok elsajátítását. Emellett jelentős szerepe van a kognitív és érzelmi képességek fejlődésében is (Balogh, 2001).

A játék kiválasztásánál kulcsfontosságú a gyermek életkorának és fejlettségének figyelembevétele, valamint a pedagógus tudatos, rendszerszemléletű, tervszerű hozzáállása. A játék akkor tud igazán fejlesztő hatású lenni, ha minden résztvevő örömeit leli benne. Sajnos a mai gyermekek közül sokan már egészen fiatalon kudarchelyzetekkel szembesülnek, amelyek okait a környezet – gyakran a felnőttek – nem mindig ismerik fel. Ilyen problémák lehetnek például a családi nehézségek, a nem megfelelő oktatási módszerek, a differenciálás hiánya, a túl gyors haladási tempó, az állandó versenyeztetés, a túlzott elvárások, vagy éppen az érzelmi támogatás hiánya. Ezek a kudarcok idővel összeadódnak, és gátolhatják az egészséges személyiségfejlődést. Ezért is lényeges, hogy a gyermekeket megtanítsuk a célok kitűzésére és az azokért való kitartó munkára. Ebben mi, felnőttek tudjuk őket támogatni – elsősorban azzal, hogy odafigyelünk rájuk, megértéssel fordulunk feléjük, következetesen jó példát mutatunk, empátikusak vagyunk, valamint tudatos pedagógiai módszereket alkalmazunk a nevelés és oktatás során. A közös játék pedig mindebben fontos eszközként szolgál (Goleman, 1997).

Nem szabad elfelejtenünk, hogy sok gyermek nem saját hibájából küzd nehézségekkel. Ezek feloldása, kezelése a mi felelősségünk. A fejlesztőpedagógia hatékony segítséget nyújthat e téren, hiszen célja a tanuláshoz szükséges pszichés funkciók megerősítése, a sérült képességek helyreállítása, illetve a hiányzó funkciók pótlása. A fejlesztőpedagógiai módszerek segítenek megelőzni vagy csökkenteni az érési eltérésekből vagy egyéb okokból fakadó tanulási zavarokat. Emellett hozzájárulnak a negatív motivációk megváltoztatásához, a magatartási zavarok enyhítéséhez, és segítenek megelőzni azokat a neurotikus tüneteket, amelyek frusztráció következtében alakulhatnak ki (Kádár–Bodoni, 2010).

1.3 A pedagógus szerepe a játékban

A legnagyobb öröm gyakran azokat a pedagógusokat éri a munkájuk során, akik örömmel és elkötelezetten vesznek részt a gyermekekkel közös játékban. Róluk valóban elmondható, hogy szó szerint „játszva keresik a kenyerüket”. Winkler Márta gondolatai szerint a nevelő feladata és lehetősége, hogy a játékot továbbvigye a felnőttkorába – ezáltal újra rátalálhat a benne élő gyermekre is. A játszó pedagógus tehát egyszerre hordozza magában a gyermeket és a felnőttet, ugyanakkor tudatos, érett felnőtt énje vezeti a nevelési folyamatot (Winkler, 2015)

A játékszeretet önmagában még nem elég: elengedhetetlen a pedagógus szakmai felkészültsége is. Ismernie kell sokféle játékot, és nyitottnak kell lennie arra, hogy játéktárát folyamatosan bővítse és gazdagítsa. Emellett fontos, hogy érzékenyen válasszon a játékok közül – az adott helyzethez, a gyermekcsoport aktuális állapotához igazodva. Lényeges tulajdonság a rugalmasság is: egy játék valódi megértése csak annak aktív kipróbálása közben történhet meg. Mivel a gyermekcsoportok lelkiállapota gyorsan változik, megeshet, hogy egy adott játék nem válik be, még ha máskor vagy más gyerekekkel sikeresen működött is. Ilyenkor a nevelőnek azonnal képesnek kell lennie más alternatívát alkalmazni. A pedagógus felelőssége a biztonságot nyújtó, derűs légkör megteremtése, amely lehetővé teszi a szabad játék kibontakozását. Ez nem könnyű feladat, hiszen egyensúlyt kell teremtenie: a játéknak mentesnek kell maradnia a teljesítménykényszertől és a szorongástól, mégis tartalmaznia kell kihívásokat, amelyek pozitív feszültséget keltenek. Ez az úgynevezett „pozitív stressz” – amelyről Selye János, a stresszelmélet megalkotója is írt – serkentően hat a gyermek fejlődésére. A pedagógus tehát egyszerre játékvezető, megfigyelő és segítő, aki az érzelmi biztonság és az élményszerű tanulás közötti hidat épít (Selye, 1956).

A pedagógus munkájának egyik legfontosabb alapelve, hogy a 3–10 éves korosztályú gyermekeket soha nem hagyhatjuk felügyelet nélkül – a felnőtt állandó jelenléte elengedhetetlen. A nevelő szerepe a gyermekek játékában egyszerre sokrétű és párhuzamosan zajló: lehet aktív irányító, játékban részt vevő társ vagy csendes megfigyelő, ugyanakkor bármely szerepben is legyen, elsődlegesen mindig pedagógus marad. Még akkor is, ha például egy páros játékba kapcsolódik be, felelősséggel tartozik az egész csoport biztonságáért és jólétéért. A játék során a pedagógus számos különböző tevékenységi formában lehet jelen:

Megfigyelés: A célja nem a számonkérés vagy értékelés, hanem az, hogy mélyebben megismerje a gyermekek személyiségét és egyéni fejlődési irányait.

Közös játék: Különösen az idősebb gyermekeknél egyre inkább háttérbe szorul a pedagógus irányító szerepe, és lehetőség nyílik arra, hogy a felnőtt egyenrangú játszótársként vegyen részt a játékban.

Mintaadás: Fontos szerepe van abban, hogy megmutassa, hogyan kell komolyan venni a játékot, követni a szabályokat, illetve hogyan lehet megfelelően viselkedni győzelem vagy vereség esetén – különösen új játékok bevezetésekor.

Segítségnyújtás: Mértéke mindig az adott helyzettől, a gyermek korától és egyéni szükségleteitől függ.

Dicséret és jutalmazás: Nem szabad túlzásba vinni – elegendő, ha maga a játék élménye a fő motiváló erő. A hangsúly a játék folyamatán, nem az eredményen van.

Beavatkozás: Bizonyos helyzetekben – például szabályok megszegésekor, heves viták esetén vagy balesetveszély fennállásakor – a pedagógus közbelépése elengedhetetlen.

Fontos tudni, hogy teljesen veszélytelen játék nem létezik, azonban ha a gyerekeket magukra hagyjuk, gyakran merészebb és kockázatosabb kihívásokba bocsátkoznak. Ezért bölcsőbb, ha inkább alacsonyabb kockázatú, de élményekben gazdag játékokat kínálunk, amelyek biztonságos kereteken belül kielégítik kalandvágyukat.

Játékötletek ajánlása: A pedagógus javaslatokat tehet arra, mit érdemes játszani, különösen akkor, ha az eszközhasználat nem egyenletes – például ha a hinta túlterhelt, de a mászóka szabad.

Játékkezdeményezés: Egy új vagy régi játék elindításában gyakran a nevelőnek kell elsőként lépnie.

Fejlesztési célú részvétel: A pedagógus ösztönözheti a gyermeket összetettebb játékformák kipróbálására – például bemutathat egy bonyolultabb építési módot vagy elnevezhet tárgyakat (például „sztetoszkóp” a doktoros játékban), de sosem szabad elvárnia, hogy a gyerek pontosan utánozza őt.

Az iskoláskor küszöbén már tudatosabban kapcsolódhatnak össze a játékok és a pedagógiai célok – a játék lehet eszköz a fejlesztési irány megvalósítására, vagy fordítva, egy tanulási cél határozhatja meg a választott játéktevékenységet. Fontos különbség, hogy más a pedagógus szerepe a szabad játékban, mint az általa kezdeményezett játéktevékenységben. Az előbbiben leginkább támogató, elfogadó és biztonságot nyújtó háttérrel biztosít, míg az utóbbiban aktív, lelkes és követendő mintát nyújtó szerepet tölt be (Kádár–Bodoni, 2010)

II. A KÍVÁNCISISÁG PSZICHOLÓGIAI HATÁSAI A TANULÁSRA

Mi is az a kíváncsiság? A kíváncsiság egy belső hajtóerő, amely arra ösztönöz bennünket, hogy felfedezzük és jobban megértsük a világot magunk körül. Ez az emberi természet alapvető jellemzője, és a pszichológiai kutatások szerint ez az a mozgatórugó, amely a tudás iránti vágyat és a felfedezés örömét táplálja (Kovács-Bakosi, 2010).

A kíváncsiság vezet bennünket ahhoz, hogy új ismeretek után kutassunk, kérdéseket tegyünk fel, és válaszokat keressünk különféle problémákra. Ez a belső motiváció különféle módokon jelenhet meg: például magyarázatok keresésében, gyakorlati tapasztalatok gyűjtésében vagy éppen új, kreatív megközelítések kialakításában. A pszichológia nézőpontjából nézve a kíváncsiság nemcsak a tanulás alapját képezi, hanem fontos szerepe van a személyiségfejlődésben is. A kíváncsiság ösztönzi a kreativitást: ha egy tanuló érdeklődik egy adott téma iránt, akkor hajlandó új ötleteket kipróbálni, megoldásokat keresni és más nézőpontokból is megvizsgálni a dolgokat. Ez a fajta gondolkodás előnyös a problémák megoldásában, az újításokban és az egyéni fejlődésben is. Éppen ezért fontos, hogy tudatosan fejlesszük ezt a készséget. A kíváncsiság már egészen korán, csecsemőkorban megfigyelhető. A kisgyermekek ösztönösen fordulnak az új, szokatlan ingerek felé – ez az úgynevezett perceptuális kíváncsiság, amely az érzékszerveken keresztül érkező ingerekre adott válaszokból áll: például figyelnek egy mozgó tárgyat, megérintenek vagy megráznak egy új játékot. Ezek a tevékenységek a világ tapasztalati úton való megismerését szolgálják. Ezt követi az úgynevezett episztemikus kíváncsiság kialakulása, amely már konkrét tudás megszerzésére és kérdések megválaszolására irányul (Zsolnai, 2008).

Jean Piaget svájci pszichológus fejlődéslélektanában kiemeli, hogy a gyermek aktívan és saját tapasztalatain keresztül építi fel tudását. Az új tapasztalatok feszültséget keltenek benne, amelyeket a kíváncsiság által vezérelt tevékenységek segítségével old fel – ez a folyamat a kognitív egyensúly megteremtésére irányul. A gyermek vagy a meglévő ismereteihez igazítja az új tapasztalatokat (asszimiláció), vagy új fogalmi kereteket hoz létre (akkomodáció), ha a meglévők nem elegendők az értelmezéshez (Piaget nyomán: Mérei – V. Binét, 2001).

A kíváncsiság tehát nem csupán egy múltó érdeklődési forma, hanem egy mélyen gyökerező belső motiváció, amely meghatározó szerepet játszik a tanulásban és a fejlődésben. Vekerdy Tamás úgy véli, a gyermek természetes kíváncsiságát csak akkor lehet hosszú távon fenntartani, ha a szülők és a pedagógusok megfelelően reagálnak rá: „A gyerek akkor tanul, ha érdeklődik, és akkor érdeklődik, ha nem kényszerítik” – fogalmazott. Ez a

szemlélet a belső motiváció fontosságát emeli ki, amely szerint a gyermek elsősorban önmagáért tanul, nem a jutalomért vagy büntetés elkerülése miatt. (Vekerdy, 2006)

Hasonló nézőpontot képvisel Ranschburg Jenő is, aki arra figyelmeztetett, hogy a kíváncsiság elnyomása – például túl szigorú, korlátozó nevelési stílussal – kedvezőtlenül hathat a gyermek fejlődésére. Ha a gyermek azt tapasztalja, hogy kérdéseire nem kap választ vagy azokat jelentéktelennek tartják, megtanulhatja elnyomni saját érdeklődését, és ezzel együtt elveszítheti a tanulás iránti természetes késztetését is. A kíváncsiság fejlődése szoros összefüggésben áll a gyermek életkorával is. A kisgyermek elsősorban érzékszervi tapasztalatokra támaszkodik, míg az óvodások már rendszeresen kérdeznek, hogy megértsék a világ működését. Iskoláskorban pedig egyre tudatosabban törekszenek az ismeretek rendszerezésére és elvontabb összefüggések megértésére. (Ranschburg, 2006).

2.1 A kíváncsiság, mint a tanulás mozgató ereje

A kíváncsiság jelentős mértékben hozzájárul a tanulási folyamat sikerességéhez. Az érdeklődő gyermekek gyakrabban tesznek fel kérdéseket, bátrabban lépnek ki a megszokott keretek közül, és nyitottabbak a megszokott gondolkodásmódok megkérdőjelezésére. Ez a fajta hozzáállás lehetővé teszi számukra, hogy új összefüggéseket és kapcsolatokat ismerjenek fel, ami elengedhetetlen a kreatív és eredeti gondolkodáshoz. A kíváncsiság nem csupán az iskolai tanulmányok során játszik központi szerepet, hanem a folyamatos tanulás és önfejlesztés szempontjából is. Azok az emberek, akik nyitottak maradnak az új élményekre, ismeretekre és készségekre, könnyebben alkalmazkodnak a változó körülményekhez, és képesek folyamatosan megújulni. Az érdeklődés fenntartása előmozdítja a belső motiváció kialakulását, támogatja az elköteleződést és fejleszti az önálló tanulási képességeket is. Mindez jelentős mértékben hozzájárulhat a szakmai előmenetelhez, az egyéni boldoguláshoz és a személyes jólléthez is (B. Méhes, 1993).

A kíváncsiság az emberi természet alapvető jellemzője, amely különösen meghatározó szerepet játszik a gyermekek értelmi és szociális fejlődésében. Ez a dolgozat részletesen ismerteti a kíváncsiság fogalmát, fejlődési szakaszait, valamint a kíváncsiság támogatásának lehetőségeit mind a családi, mind az óvodai környezetben. Már csecsemőkorban megfigyelhető a gyermekek érdeklődése a külvilág iránt, ahogy fokozatosan elkezdik felfedezni közvetlen környezetüket. Az élet első éveiben az érdeklődés elsősorban az érzékszervi tapasztalatokra és az alapvető mozgásokra, illetve tárgyak megismerésére irányul. A második életév környékétől kezdve a gyermekek egyre inkább kíváncsivá válnak a tárgyak működése és az őket körülvevő jelenségek mögött húzódó ok-okozati összefüggések iránt. Óvodás korban ez a fajta érdeklődés még tovább mélyül: a gyermekek

aktívan keresik a válaszokat, kérdéseket tesznek fel, és saját maguk szeretnék rájönni a dolgok működésére. (Kovács-Bakosi, 2010).

A kíváncsiság kibontakozását számos környezeti tényező befolyásolja. A változatos, inger gazdag környezet, a szabad felfedezést támogató játékok és a bátorító, nyitott felnőtt jelenléte mind elősegítik az érdeklődés fejlődését. Ezzel szemben a túlságosan korlátozó, monoton környezet, valamint a gyermek kérdéseire adott közömbös vagy elutasító reakciók gátolhatják a kíváncsiság kibontakozását. Ezért a szülőknek és pedagógusoknak fontos szerepük van abban, hogy olyan környezetet biztosítsanak, amely ösztönzi a gyermekek természetes érdeklődését (Zsolnai, 2008).

Kíváncsiságot serkentő játékok és tevékenységek:

1. Felfedező játékok:

Különböző érzékszervi játékok, mint például a tapintást, hallást vagy szaglást fejlesztő játékok elősegítik a gyermekek kíváncsiságának kibontakozását. Ezek a játékok arra ösztönzik a gyermekeket, hogy felfedezzék a körülöttük lévő világot és annak tulajdonságait.

Kertészkedés: A gyermekek saját növényeket ültethetnek, gondozhatnak, és figyelhetik azok növekedését. Ezáltal megismerkednek a természet ciklusaival és a növények gondozásával.

Rovar- és állatmegfigyelés: A gyermekek nagyítót használva tanulmányozhatják a rovarokat, vagy megfigyelhetik az udvaron vagy a parkban élő állatokat.

Természetes anyagok gyűjtése és vizsgálata: Különböző termések, levelek, kövek gyűjtése és ezek vizsgálata, kategorizálása.

2. Kísérletező tevékenységek:

A gyermekek természetesen kíváncsiak a különböző anyagok, jelenségek működésére. Azáltal, hogy lehetőséget biztosítunk nekik az anyagok, eszközök, természeti jelenségek felfedezésére, kísérletezésére, támogatjuk a kíváncsiságuk kibontakozását.

Egyszerű tudományos kísérletek: Például a víz és különböző anyagok keverése, színek keverése, mágnesek használata, egyszerű fizikai kísérletek.

Építőjátékok: Különböző anyagokból (pl. fa, műanyag, homok) való építkezés, ahol a gyermekek megismerhetik az anyagok tulajdonságait és viselkedését.

Kézműves projektek: Az újrahasznosítható anyagokból való alkotás, ahol a gyermekek kreatívan fedezhetik fel a különböző anyagok új felhasználási lehetőségeit.

A kíváncsiság kulcsfontosságú szerepet játszik a gyermekek tanulási motivációjában és iskolai teljesítményében. A kíváncsi gyermekek jobban bevonódnak a tanulási folyamatba, és szívesebben vesznek részt a különböző tevékenységekben. A kíváncsiság elősegíti a gyermekek kreativitásának és problémamegoldó készségeinek fejlődését. A kíváncsi

gyermek jobban képesek ötletek generálására, új megoldások keresésére és a problémák átgondolására. A kíváncsiság támogatása hozzájárul a gyermek személyiségfejlődéséhez is. A kíváncsi gyermek nyitottabb, kezdeményezőbb, és nagyobb autonómiával rendelkezik, ami később az iskolai és társas sikerességüket is elősegíti (Stark, 2016).

2.2. A kíváncsiság kialakulása gyermekkorban

A kíváncsiság kulcsfontosságú szerepet játszik a tanulási folyamatban. Ez a természetes tudásvágy motiválja az embert arra, hogy új dolgokat fedezzen fel, megértse a világot, és bővítse ismereteit. A kíváncsiság nélkül a tanulás veszteségeket szenvedne, mivel ez az erő hajtja az egyént a folyamatos fejlődés, információszerzés és személyes növekedés felé. A kíváncsiság egy természetes emberi tulajdonság, amely arra ösztönzi az egyént, hogy új információkat, tudást és tapasztalatokat szerezzen. A kíváncsiság több formában is megnyilvánulhat:

1. *Percepcióval kapcsolatos kíváncsiság*: a környezet érzékszervi felfedezése és megismerése.
2. *Kognitív kíváncsiság*: a megértés és magyarázat iránti vágy, a rejtélyek és titkok feltárása.
3. *Episztemikus kíváncsiság*: a tudás bővítése, új összefüggések megértése iránti érdeklődés.

A kíváncsiság, mint motivációs tényező a tanulásban

Tanulási motiváció: A kíváncsiság erős motivációs forrás, amely arra ösztönzi az egyént, hogy új ismereteket szerezzen, készségeket fejlesszen és problémákat oldjon meg.

Felfedezés és megértés: A kíváncsiság arra sarkallja a tanulót, hogy kutasson, kérdezzen és új összefüggéseket tárjon fel, ami elmélyíti a megértést (Maszler, 1996).

Az óvodáskor a tanulás és fejlődés kritikus időszak. Ebben az életkorban a gyermek természetes kíváncsisága az egyik legerősebb motivációs tényező, amely serkenti a tanulásukat és a világ felfedezését. Az alábbiakban részletesen megvizsgáljuk, hogyan működik a kíváncsiság mint a tanulás mozgató ereje, és milyen szerepet játszik az óvodáskorú gyermek fejlődésében. Az óvodáskorú gyermekben a kíváncsiság természetes módon jelenik meg. Ez a belső hajtóerő ösztönzi őket arra, hogy felfedezzék környezetüket, új dolgokat próbáljanak ki, és folyamatosan kérdéseket tegyenek fel. A kíváncsiság nemcsak a tanulás iránti vágyat növeli, hanem segít abban is, hogy a gyermek aktívan részt vegyen a tanulási folyamatban. Amikor egy gyermek megkérdezi, miért kék az ég, vagy hogyan működik egy játék, ezek a kérdések a kíváncsiságából fakadnak, és az új ismeretek megszerzéséhez vezetnek. (Goleman, 1997).

A kíváncsiság gyakran vezet tapasztalati tanuláshoz, ahol a gyermek saját tapasztalataik révén fedezik fel a világot. Például, amikor egy gyermek homokvárat épít, különböző

anyagokkal és textúrákkal kísérletezik, megtanulja, hogyan formálható a homok, és hogyan befolyásolja a víz az építmény szilárdságát. Ezek az élmények mélyebb megértést nyújtanak a fizikai világ működéséről, és segítenek a problémamegoldó képességek fejlesztésében. A kíváncsiság ösztönzi a kreativitást és az innovációt. Az óvodáskorú gyermekek gyakran használnak fantáziát játék közben, ami lehetővé teszi számukra, hogy új ötleteket és megoldásokat találjanak ki. A kreatív játék során a gyermekek különböző szerepeket próbálnak ki, új helyzeteket teremtenek, és megoldják azokat, ezáltal fejlesztve a kognitív és szociális készségeiket. Az óvodáskorú gyermekek kíváncsisága alapvető szerepet játszik a tanulásban és fejlődésükben. Ez a természetes hajtóerő ösztönzi őket arra, hogy felfedezzék a világot, tapasztalatokat szerezzenek, kérdéseket tegyenek fel, és kreatív megoldásokat találjanak ki. A pedagógusoknak és szülőknek kulcsszerepük van abban, hogy támogassák és ösztönözzék a gyermekek kíváncsiságát, ezáltal elősegítve a holisztikus fejlődésüket és a tanulás iránti élethosszig tartó vágy kialakulását (Körmöci, 2015).

2.3 Kíváncsi gyerekek és az érzelmi intelligencia.

Az érzelmi intelligencia azon képességek összessége, amelyek révén képesek vagyunk felismerni, megérteni és tudatosan kezelni a saját és mások érzelmeit. Ez magába foglalja többek között az önismeretet, az önkontrollt, a belső motivációt, az empátia készségét, valamint a társas kapcsolatokban való hatékony működést. Segítségével jobban tudunk reflektálni érzelmi reakcióinkra, és azok kiváltó okaira is. E képesség lehetővé teszi, hogy az aktuális helyzethez illeszkedően fejezzük ki érzelmeinket, és képesek legyünk azokat megfelelően szabályozni. Egyúttal hozzájárul ahhoz is, hogy mélyebb megértést alakítsunk ki mások érzései iránt, elősegítve az empátikus kapcsolódást és a pozitív társas viszonyok kialakítását (Gerő, 2015).

A gyermekek esetében az érzelmi intelligencia különösen fontos szerepet játszik a tanulásban és a személyiség formálódásában. Fejlődése elősegíti az érzelmek hatékonyabb kezelését, ami megkönnyíti az alkalmazkodást, növeli a belső motivációt és javítja a tanulási eredményeket. Emellett fejleszti az önreflexiót, az empátikus készségeket, valamint az egészséges szociális kapcsolatok kialakításához szükséges kompetenciákat – ezek hosszú távon is meghatározhatják az egyén boldogulását és jólétét. A kíváncsiság természetes hajtóereje a gyermekek megismerő folyamatainak. Élénk képzelőerejük és nyitottságuk révén szívesen fedeznek fel új dolgokat, kérdéseket tesznek fel, és aktívan keresik a világ megértésének lehetőségeit. Fontos tehát támogatni őket abban, hogy szavak, rajzok vagy más kreatív kifejezési módok segítségével adjanak hangot érzéseiknek – ez elősegíti az érzelmek tudatosítását és az önismeret fejlődését. Ugyanilyen lényeges, hogy a gyermek

megtanulja felismerni mások érzelmi állapotát, és ennek megfelelően tudjon reagálni – ez teremti meg az együttérzés alapját. A nehéz érzelmi helyzetekkel való megküzdés képessége és a problémamegoldó stratégiák elsajátítása hozzájárul a gyermek érzelmi biztonságának és önbizalmának növekedéséhez. Ehhez szükség van olyan támogató környezet megteremtésére – akár otthon, akár az óvodában vagy iskolában –, ahol a gyermek bátran megélheti és kifejezheti érzéseit anélkül, hogy elutasítástól vagy negatív megítéléstől kellene tartania (Kádár–Bodoni, 2013).

A szülők és a pedagógusok szerepe:

Szülők támogatása

A szülők kulcsfontosságú szerepet játszanak a gyermekek érzelmi intelligenciájának fejlesztésében. Fontos, hogy türelmesen meghallgassák gyermekeiket, válaszoljanak kérdéseikre, és megerősítsék őket érzelmi kifejezéseikben.

Pedagógusok útmutatása

A pedagógusok is jelentős hatással lehetnek a gyermekek érzelmi kompetenciáinak alakulására. Tanítási módszereikkel, személyes példamutatásukkal és empátikus hozzáállásukkal segíthetik a gyermekek önismeretének és érzelmi intelligenciájának fejlődését.

Közös munka

A szülők és pedagógusok szoros együttműködése nélkülözhetetlen az érzelmi intelligencia fejlesztésének hatékony megvalósításához. Egységes szemlélettel és közös erőfeszítésekkel támogatják a gyerekek személyiségfejlődését.

Az érzelmi intelligencia fejlesztése kulcsfontosságú a kíváncsi gyermekek egészséges személyiségfejlődése és tanulmányi előmenetele szempontjából. A szülők és pedagógusok együttműködésével támogatjuk a gyermekek önismeretét, empátiakészségét és problémamegoldó képességét (Goleman, 1997)

III. FELFEDEZŐ JÁTÉKTEVÉKENYSÉG AZ ÓVODÁBAN

A játék az óvodáskorú gyermek legalapvetőbb szükséglete, legtermészetesebb, spontán és örömteli tevékenysége, amely során a gyermek önmagáért való örömet él át. A játék közben a gyermek megismerkedik a világgal, a tárgyak tulajdonságaival, fejlődik mozgásos, értelmi, érzelmi és szociális kompetenciája is (B. Lakatos, 2001).

Az óvodapedagógusnak kulcsszerepe van abban, hogy a gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni szükségleteinek megfelelő játékélményt biztosítson. Ehhez szükséges, hogy jól ismerje a fejlődéslélektan alapjait, az adott életkorokra jellemző játéktípusokat, valamint tisztában legyen a gyermekcsoport aktuális játékdinamikájával és a gyermekek motivációival. A gyermekek játékának értő megfigyelése alapján az óvodapedagógus képes célzott fejlesztési lehetőségeket nyújtani, miközben tiszteletben tartja a gyermek játékának szabadságát és önállóságát is (Golyán & Szarka, 2015).

Az óvodai nevelés során az egyik legfontosabb pedagógiai feladat a szabad játékhoz szükséges környezeti és tárgyi feltételek megteremtése, valamint a gyermekek egyéni és csoportos játékának támogatása. Mivel a játék a gyermek fejlődésének egyik legtermészetesebb formája, az óvodapedagógus számára ez értékes információforrás a gyermekek meglévő ismereteiről, képességeiről, érzelmi és szociális fejlettségéről. A játék tehát a gyermek személyiségének tükré, valamint megismerésének egyik leghatékonyabb eszköze.

A 3–6 éves gyermek tudása elsősorban személyes élményeiből táplálkozik. Ez a tudás még változó, nem stabil, inkább a tevékenység és az élmény, mintsem az eredmény motiválja őket. A játék lehetőséget ad számukra arra, hogy újra éljék az örömet, vagy éppen feldolgozzák félelmeiket és feszültségeiket. Az érdeklődés, mint belső hajtóerő, kulcsszerepet játszik az ismeretszerzés folyamatában. Nem pusztán adottság, hanem fejleszthető is: a megfelelő pedagógiai környezet és eszközök segítségével az érdeklődés elmélyíthető, hosszú távon fenntartható. A spontán tanulás a gyermeki létezés egyik alapvető jellemzője, amely gyakran egy-egy tárgy, eszköz vagy személy hatására indul el, s ösztönösen ösztönzi a gyermeket a világ felfedezésére. Az óvodai nevelés célja, hogy ezeket a spontán tanulási alkalmakat tudatosan segítse és egészítse ki tervezett, szervezett tanulási helyzetekkel. Ezek lehetnek egyéni, páros vagy mikrocsoportos tevékenységek, melyek során az ismeretszerzés játékos, élményszerű formában valósul meg.

A gyermeki fejlődést alapvetően a spontán tanulás jellemzi, amelynek jelentős fordulópontja 6–7 éves korban következik be. Ekkor fejlődnek annyira az értelmi

képességek, hogy a gyermekek alkalmassá váljanak a szándékos, tudatos és szervezett tanulásra (Vajda, 2009. 10.).

A spontán tanulás önkéntes, természetes folyamat, amely bármikor és bárhol megindulhat, ha adott egy olyan tárgy, eszköz vagy személy, amely a gyermekben meglévő tapasztalatok előhívására, valamint új élmények szerzésére ösztönöz. Ezek a spontán helyzetek tudatos kihasználásra alkalmasak, hiszen kitűnő lehetőséget kínálnak egyéni vagy mikrocsoportos fejlesztő tevékenységekhez. Ezzel szemben a szervezett tanulási alkalmak — például az óvodai foglalkozások — keretében tudatosan megtervezett és irányított ismeretszerzési, tapasztalatszerzési lehetőségek biztosítása történik, amelyet az óvodapedagógus napi rendszerességgel szervez meg és vezet (Golyán–Szarka, 2015).

Az óvodai tanulás különböző formái a következők lehetnek:

- Az utánzásra, minta- és modellkövetésre alapozott viselkedési minták elsajátítása, mely a szokások kialakulását segíti elő.
- A spontán, játékos jellegű tapasztalatszerzés.
- A cselekvésen keresztüli tanulás.
- A gyermekek kérdéseire és válaszaikra épülő ismeretszerzés.
- Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, felfedezés és tapasztalatszerzés.
- A gyakorlati problémák megoldására irányuló tevékenységek.

A pedagógus felkészültsége és szakmai hitvallása alapján, az óvodai nevelés komplex funkcióira figyelemmel, támogatja a gyermekek spontán tevékenységeit, miközben a célkitűzéseit szakszerűen megtervezett és szervezett foglalkozásokkal is érvényre juttatja (B. Lakatos, 2001).

3.1. Felfedező játéktevékenységek az óvodáskor különböző korszakaiban

A gyermekek mindennapjaiban egyre nagyobb teret kapnak a passzív időtöltések, mint például a képernyő előtt töltött idő. Ilyenkor a gyerek passzív befogadóvá válik, és ahogy a gyorsan változó, villódzó képek özöne elárasztja, fokozódik benne a belső feszültség. Ez egyfajta megváltozott tudatállapotba juttatja, amelyből nagyon nehéz kiszabadulnia. Azok a gyerekek, akik rendszeresen nézik a televíziót, gyakran nehezen tudják irányítani a figyelmüket, számukra idegen az elmélyülés élménye, sokszor unatkoznak, és nem képesek még rövid időre sem egyedül lekötteni magukat. Szerencsére ez megváltoztatható! Újra meg kell tanulniuk játszani, több teret kell adni a gyermeki kíváncsiságnak és a felfedezés örömeinek, ezáltal erősítve a gyermek kompetenciaérzését. A jó játék a képernyő előtti passzív időtöltéssel szemben aktív tevékenység, amely igazodik a gyermek érdeklődéséhez, fejlettségéhez és képességeihez. Mozgásra ösztönöz, kihívások elé állítja, és teret ad az

elmélyülésnek. Számos játékforma létezik, amelyek kiváló alternatívát kínálnak a képernyő előtt töltött idő helyett. Az alábbi felsorolás csak egy kis ízelítő a gyermeki játék sokszínűségéből és a játék alapvető, elengedhetetlen szerepéről a gyermek egészséges fejlődésében (Golyán- Szarka, 2015).

Konstruktív, vagyis építő játékok: Ide tartoznak például a fakockák, a Lego, a Geomag, a makettek építése vagy a golyópályák. Ezekben a játékokban a gyerek megtapasztalhatja az alkotás örömét, hiszen valami újat hoz létre. Az építkezés során követheti az összerakási útmutatót, vagy akár szabadon, a képzeletére hagyatkozva is alkothat. Mindkét esetben fejlődik a térbeli tájékozódása és a finommotorikus képességei is. Vannak gyerekek, akiknek különösen jó műszaki érzékük van, így könnyen képesek a síkbeli rajzot háromdimenziós formába átültetni, miközben az elemeket összeillesztik. Előfordul, hogy valaki elsőre ügyetlennek tűnik ezen a területen, de kitartó gyakorlással, próbálkozások és hibák útján egyre több sikerélményben lehet része. Ezek a játékok remekül fejlesztik a téri-vizuális érzékelést és a finommotorikát, amelyek az iskola kezdeténél – például az írás és olvasás elsajátításában – kiemelten fontosak.

Kézműves játékok: Ezek az alkotás és kreativitás örömét nyújtják. Fejlődik a fantázia, javul a finommotorika, és fejlődik a ceruzafogás, valamint az eszközhasználat, mint az olló vagy az ecset. Vannak olyan gyerekek, akik szívesen fűznek gyöngyöt, színeznék vagy gyurmáznak – nekik érdemes folyamatosan újabb eszközöket, technikákat bemutatni, hiszen az ilyen kreatív tevékenység számukra önkifejezési formát jelent. Mások viszont kerülnek ezeket a feladatokat, akár azért, mert bizonyos részképességek még nem elég fejlettek náluk, és ezért ügyetlennek érzik magukat, így könnyen elveszítik az érdeklődésüket. Éppen ezért különösen fontos, hogy nekik is lehetőséget adjunk a kézműves tevékenységek kipróbálására, hiszen ezek a vizuomotoros koordinációt, a szem és kéz összehangolását, valamint a finommotorikát fejlesztik, ami elengedhetetlen az írás elsajátításához.

Nem kell mindig kifejezetten fejlesztő játékokra gondolni: sokszor elég, ha a gyermekek több teret és időt kapnak a szabad játékhoz, amelyben ösztönösen találhatják meg azt a tevékenységet, ami éppen a leginkább érdekli őket. Az egyik legegyszerűbb és legtermészetesebb ilyen lehetőség a játszótér, ahol szabad levegőn, kortársaikkal mozogva játszanak. Ez a mozgásos játék oldja a feszültséget, energiájukat konstruktívan vezeti le, elősegíti a szocializációt és örömet okoz.

A gyerekek leginkább utánpótlás és modellkövetés útján tanulnak, így a képernyőből érkező rengeteg információ nagy része sokszor „feldolgozatlanul” marad, amit nem értenek meg teljesen, és ami gyakran nyugtalanságot, szorongást, feszültséget okoz bennük. Nem a

sokféle műanyag játék ösztönzi igazán a játékot, hanem az, ha egy felnőtt jó ötletekkel bevonja őket a játékba, így lendületet adva ahhoz, hogy új módon töltsék el az időt. Idővel azok a gyerekek, akik ilyen tapasztalatokhoz jutnak, ha hagyják őket unatkozni, maguktól is megtalálják a számukra megfelelő játéktevékenységet, amely egyszerre pihentető és fejlesztő az idegrendszerük számára (Fazekas, 2014).

Az óvodai nevelésben kiemelten fontos szerepe van a felfedező játéktevékenységek biztosításának, hiszen ezek alapozzák meg a gyermekek megismerési vágyát, problémamegoldó gondolkodását, kreativitását és természettudományos érdeklődését. A kisgyermek tapasztalati úton tanul: az őt körülvevő világ megfigyelése, kipróbálása és újraértelmezése révén sajátítja el az alapvető összefüggéseket.

Zenei tapasztalatok játékos feldolgozása

A zenei nevelés nem csupán esztétikai élményt nyújt, hanem komplex fejlesztő tevékenység is. Az éneklés, ritmusgyakorlatok, egyszerű hangszerek megszólaltatása és a zenére való mozgás fejlesztik a hallást, a ritmusérzéklet, a koncentrációt és a finommotorikát. A gyermekek játékosan ismerkednek a hangok világával, miközben közös élményeket szereznek, és társas kapcsolataik is erősödnek (Lakatos, B. 2001).

Matematikai fogalmak megalapozása játékosan

A matematikai tapasztalatok természetes módon épülnek be a mindennapi játékba. Az építőkockákból való konstruálás, a formák és színek csoportosítása, valamint a különböző méretű tárgyak összehasonlítása hozzájárul a logikai és térbeli gondolkodás fejlődéséhez. A számlálás, párosítás és sorbarendezés játékos gyakorlása előkészíti a számfogalom kialakulását, és erősíti a gyermek problémamegoldó képességét is.

Kémiai jelenségek felfedezése tapasztalati úton

A kémiai ismeretek alapjait az óvodában egyszerű, látványos kísérletekkel lehet megalapozni. Az oldódás megfigyelése (például só vagy cukor), a színváltozások követése vöröskáposzta-lé indikátor segítségével, illetve a gázképződés (szódabikarbóna és ecet reakciója) mind izgalmas játékelményt jelentenek, miközben fejlesztik a következtetési képességet és a természettudományos gondolkodást (Golyán-Szarka, 2015).

Biológiai jelenségek megismerése élményalapú játékokon keresztül

A természet közvetlen megfigyelése az egyik leghatékonyabb módja a biológiai alapfogalmak elsajátításának. A gyermekek növénygondozással, rovarmegfigyeléssel, madáretetéssel ismerkednek a környezeti rendszerekkel. A termésgyűjtés és az évszakok változásának követése elősegíti a környezeti tudatosság kialakulását (Vajda, J. 2009).

Fizikai törvényszerűségek játékos megtapasztalása

A fizikai világ működését a gyermekek saját tapasztalataikon keresztül értik meg. A gurítás, dobás, egyensúlyozás, valamint a vízzel végzett kísérletek (öntés, szűrés) segítik az olyan alapfogalmak, mint a gravitáció, súly és térfogat megértését. Ezek a játékok előkészítik a későbbi fizikai tanulmányokat, és támogatják a mindennapi élethelyzetekben való tájékozódást. A felfedező játékok során a gyermekek élményszerűen építik fel tudásukat, miközben szabadon kísérleteznek és újra alkotják környezetüket. Az óvodapedagógus feladata, hogy ösztönző és biztonságos légkört teremtsen, ahol a gyermeki kíváncsiság és önállóság kibontakozhat, valamint tudatosan megtervezett fejlesztési lehetőségeket kínáljon (Fazekas, Z. 2014).

3.2. Felfedező játékok és szociális készségek

Számos kiváló játék létezik, melyek segítségével észrevétlenül fejleszthetjük a gyerekek szociális kompetenciáit. Játékok, melyek megtanítanak figyelni, barátkozni vagy éppenséggel szemkontaktust létrehozni. Miközben ezeket a játékokat használjuk, a társas készségek fejlődnek.

1. Felfedező játékok és az érzelmi intelligencia fejlődése:

A felfedező játékok, amelyek lehetőséget kínálnak a környezet felfedezésére, ösztönzik a gyermek érzelmi intelligenciájának fejlődését. Például, amikor egy gyermek egy új játékot vagy környezetet fedez fel, meg kell értelmeznie a körülötte lévő jelzéseket és reakciókat, és ezáltal kialakítja az empátiás képességeit. Az ilyen típusú játékok lehetővé teszik számukra, hogy mások érzelmi állapotait megfigyeljék és megértsék, ami alapvető fontosságú a szociális készségek fejlődéséhez.

2. Kommunikációs készségek fejlesztése:

A felfedező játékok gyakran csoportos vagy partneres tevékenységeket is magukban foglalnak, amelyek lehetőséget adnak a gyerekeknek az interakcióra és a kommunikációra másokkal. Például, amikor egy csoport gyermek együtt játszik egy felfedező játékkal, meg kell osztania az erőforrásokat, együtt kell működniük a cél eléréséért, és meg kell tanulniuk kifejezni az igényeiket és érzéseiket mások felé. Ezáltal a felfedező játékok hozzájárulnak a verbális és nonverbális kommunikációs készségek fejlődéséhez.

3. Konfliktuskezelés és együttműködés:

A felfedező játékok során gyakran felmerülnek konfliktusok és nehézségek, amelyek lehetőséget nyújtanak a gyerekeknek a konfliktuskezelés és az együttműködés megtanulására. Amikor például két gyermek ugyanazt a játékot szeretné használni, meg kell tanulniuk megosztani az erőforrásokat és megtalálni az egyensúlyt az egyéni szükségleteik

és a csoport igényei között. Ezáltal a felfedező játékok segítenek a konfliktusok kezelésében és az együttműködésben való jártasság kialakításában.

4. Önálló gondolkodás és problémamegoldás:

A felfedező játékok serkentik a gyermek önálló gondolkodását és problémamegoldó képességét. Amikor egy gyermek új kihívásokkal találja szembe magát egy játék során, kénytelen kreatív megoldásokat találni a problémákra és új stratégiákat kialakítani a célok eléréséhez. Ezáltal fejleszti a kritikus gondolkodást és a rugalmasságot, amelyek kulcsfontosságúak a szociális készségek fejlődésében és a változó helyzetekhez való alkalmazkodásban. (Körmöci, 2015).

Az érzelmi intelligencia fejlesztése már kisgyermekkoról elengedhetetlen a harmonikus személyiségformálásban. Ebben a termékkategóriában olyan termékeket találsz, amelyek pont erre a célra lettek tervezve. Ezek a játékok nemcsak szórakoztatóak, hanem különösen hasznosak is abban, hogy segítenek a gyermeknek megérteni és kezelni az érzéseit. Az érzelmi intelligencia fejlesztése már kisgyermekkoról elengedhetetlen a harmonikus személyiségformálásban. A társasjátékok lehetőséget biztosítanak a gyerekeknek arra, hogy kipróbáljanak dolgokat és kudarcot valljanak. A mai társadalmunk annyira a sikerre és a teljesítményre van hangolva, hogy már az egészen kicsi gyerekek is „osztályzatokat kapnak” tanulási próbálkozásaikra. A legjobb tanár azonban maga a tapasztalat, a játékok pedig olyan helyzeteket teremtenek, amelyek bátorítják és segítik, hogy új stratégiát és taktikát próbáljanak ki, és amelyekben „megengedett”, hogy kudarcot valljanak. A kudarc lehetőséget ad arra, hogy megvizsgálják korábbi módszerüket, változtassanak rajta, és legközelebb másképp próbálkozzanak. Mai társadalmunkban azonban legtöbbször már a kisgyerekeknek is azt sugallják, hogy a kudarc rossz és nem elfogadható következmény. A legtöbb játékban azonban a kudarc elkerülhetetlen. Senki sem győzhet folyamatosan, s ez lehetőséget ad arra, hogy a gyerekek megtanulják alkalmazni az olyan értékes emberi képességeiket, mint a kemény munka, a kitartás és az alkalmazkodás – és érezzék ezek jutalmát. A gyerekeknek ahhoz, hogy új képességeket tanulhassanak, szükségük van egy biztonságos környezetre, s a játékok nagyon jók arra, hogy szórakoztató formában adjanak keretet és megerősítést az elképzeléseik kipróbálásához (Kádár-Bodoni, 2013).

A játékok remek felfedeznivalók. Már az is rengeteg különféle tanulási lehetőséget kínál, amikor a gyermek kinyitja egy játék dobozát és felfedezi annak tartalmát. A társasjátékok mindenféle olyan részeket tartalmaznak, amelyeket sorba rendezésre, színek szerinti válogatásra, formák és anyagok felfedezésére, a tapintási érzék fejlesztésére lehet használni.

Egy társasjáték elemei szabadon kitalált játékokra is legalább olyan jól használhatók, mint bármilyen más játékkészlet. Magának a játék menetének a megismerése aztán ismét rengeteg felfedeznivalót tartogat. A gyerekek megtanulják, hogy az egyes részek hogyan illeszkednek egymáshoz, hogy mi történik, ha bizonyos dolgokat csinálnak, és hogy mi lesz az eredménye különféle taktikák és stratégiák alkalmazásának (Zilahi, 1996).

A játékokból a gyerekek hihetetlenül sok művészi és kreatív ötletet merítenek. A játék elemei és grafikája olyasvalami, ami sok gyereket magával ragad. A játék egyes elemeinek felhasználása, vagy a játék világának elképzelése annak grafikáján keresztül segítheti egy koncepció megragadását, vagy szolgálhat a gyermek saját alkotásainak, történeteinek és játékeinak alapjául. Sok játék tartalmaz gyönyörű és részletes képeket különféle fantáziavilágokról, érdekes karaktereket és izgalmas kalandokat – ezek mind segítik, hogy a gyermek egy teljesen új saját világot képzeljen el magának minél részletesebben (Fazekas, 2014).

3.3 Tanulás és fejlesztés az óvodában

Az óvodai tanulásnak már az említése is megosztja a felnőttvilágot mind hazai, mind nemzetközi szinten. Vannak végletes felfogások, az egyik szerint ebben a korban minden megtanítható, elsajátítható, tehát minél korábban kell megkezdeni a kisgyermek tanítását, a másik véglet szerint egyáltalán nem szabad tanítani, semmiféle tudatos és tervszerű folyamatba bevonni, hagyni kell spontán fejlődni. Sok ország van, ahol már 3-5 éves kortól iskolászerű tudatos tanítás-fejlesztés folyik a gyermekek játéktevékenységének, mozgásigénynek tiszteletben tartásával (pl. Hollandia, Finnország), ahol már az olvasást, írást kezdik tanítani ebben a korban, s vannak országok, ahol a tanítás szó kimondása is vétéknek tűnik. A hazai irányadó szakirodalmakat tanulmányozva is megtaláljuk ezt a végletet. Oka egyrészt a nevelésről és a gyermekekről való felfogásban kereshető, másrészt személyes élmények hatnak rá. Sajnálatos, hogy sokan saját negatív élményeik hatására a tanulásnak csak a behaviorista szemléleten alapuló (drillekre, begyakorlásra épülő), autokratikusan és központilag irányított, a résztvevők számára kényszerített jelentő formáját ismerik. Ez a tanulásfogalom valóban nem tartalmazza az elsajátítás örömét, a felfedezés és az elsajátítás boldogságát, a tevékenységbe feledkezés varázsát. Így történhet meg, hogy a játék és a tanulás fogalmát egymással ellentétes tartalmúnak tekintik, holott mai felfogásunk szerint mindkettő lehet spontán, önszabályozott, egyéni és társas, s ami a legfontosabb: örömszerző tevékenység!

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az

ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg (Zilahi, 1996)

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire. A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását. Az óvodai oktatás és fejlesztés alapvető fontosságú a gyermekek számára, hiszen ebben az életkorban alakul ki a tanuláshoz és a fejlődéshez való hozzáállásuk. Az óvodai környezet ideális lehetőséget nyújt arra, hogy a gyerekek játékos és kreatív módon fedezzék fel a világot, és számos olyan készséget és képességet fejlesszenek, amelyek elengedhetetlenek a későbbi tanulmányaikhoz és az életben való boldoguláshoz (Balogh, 2001).

Az óvodai tanulás és fejlesztés középpontjában általában a játék áll. A játék az óvodások számára nem csupán szórakozás, hanem a tanulás és a fejlődés eszköze is. A játék során a gyerekek felfedezik a körülöttük lévő világot, megismerik saját képességeiket és határaikat, valamint fejlesztik kommunikációs és együttműködési készségeiket. Például egy egyszerű homokozóban játszva a gyerekek nemcsak fizikai készségeiket fejlesztik, hanem megismerik az anyagok tulajdonságait, és fejlesztik a kézügyességüket is. Az óvodai tanítási módszereknek rugalmasnak és differenciálnak kell lenniük annak érdekében, hogy minden gyermek számára megfelelő fejlesztési lehetőséget biztosítsanak. Fontos, hogy az óvodapedagógusok felismerjék és támogassák az egyes gyerekek egyedi erősségeit és nehézségeit, és differenciált módon tegyék lehetővé számukra a fejlődést. Például egyes gyerekek könnyebben tanulnak mozgáson keresztül, míg mások inkább vizuális vagy auditív

módon tanulnak hatékonyabban. Az óvodai tanításnak és fejlesztésnek nemcsak a kognitív készségekre kell összpontosítania, hanem a szociális és érzelmi fejlődésre is.

Az óvodásoknak meg kell tanulniuk együtt élni másokkal, megoldani konfliktusokat, és megfelelően kifejezni az érzéseiket és szükségleteiket. Az óvoda ideális helyszín arra, hogy a gyerekek megismerjék az együttműködés és az empátia fontosságát, és fejlesszék az önkéntesség és az önállóság készségeit. Végül, az óvodai tanulás és fejlesztésnek összhangban kell lennie a gyermek életkorával és fejlődési szintjével. Fontos, hogy az óvodai tevékenységek játékosak és érdekesek legyenek, és lehetőséget adjanak a gyerekeknek arra, hogy saját ütemükben fedezzék fel a világot. Az óvodapedagógusoknak és szülőknek közösen kell munkálkodniuk azon, hogy a gyerekek minden szükséglete és érdeklődési területe kielégítve legyen (Kovácsné, 2009).

IV. FELFEDEZŐ JÁTÉKTEVÉKENYSÉG HATÁSAINAK VIZSGÁLATA AZ ÓVODÁS GYERMEK MEGISMERŐ FOLYAMATÁRA AZ ÓVODAI FEJLŐDÉSBEN.

A felfedező játéktevékenység kulcsszerepet játszik az óvodás gyermek megismerő folyamatainak fejlődésében, mivel aktív részvételre, tapasztalatszerzésre és önálló gondolkodásra ösztönöz. Az ilyen típusú játék során a gyermekek kérdeznek, próbálkoznak, megfigyelnek, következtetnek, ezáltal fejlődik a megfigyelőképességük, figyelmük, emlékezetük és problémamegoldó gondolkodásuk. A játékos tanulás élményeken alapul, így hatékonyan támogatja az ismeretszerzést és a világ összefüggéseinek megértését az óvodai nevelés keretein belül.

A kutatás kérdőíves módszerrel történt. Az önállóan összeállított kérdőívet, amely 15 kérdésből állt, összesen 28 óvodapedagógus töltötte ki, Ukrajna (Kárpátalja)-ról 15 óvodapedagógus töltötte ki, Magyarországról pedig 13 óvodapedagógustól érkezett választ.

A kutatási kérdések értelemszerűen a felfedező játéktevékenység hatásaira, illetve módszereire épült. Kutatás elemzésében összehasonlításra került a két országban, különböző településeinek pedagógiai tevékenysége. A vizsgálat eredményeinek elemzése is fontos kérdésként merült fel, mivel rávilágít arra, hogy milyen hasonlóságok és különbségek figyelhetők meg a felfedező játéktevékenységek alkalmazásában, valamint azok hatásainak megítélésében a két ország óvodapedagógiai gyakorlatában.

A kutatáshoz a kérdőívet Google Űrlap segítségével állítottam össze, melyet online formában juttattam el óvodapedagógus ismerőseimhez, hogy válaszaikkal hozzájáruljanak a vizsgálat eredményeihez. Összesen 28 óvodapedagógus vett részt a kitöltésben. A kérdőív összeállításánál kiemelt figyelmet kapott, hogy a kérdések egyértelműen értelmezhetőek és könnyen megválaszolhatóak legyenek, ezzel is kímélve a pedagógusok idejét.

A kutatás célja az volt, hogy feltárja és elemezze, milyen módon és milyen gyakorisággal alkalmazzák a felfedező játéktevékenységeket az óvodai nevelésben Ukrajnában (Kárpátalján) és Magyarországon, valamint, hogy ezek a tevékenységek milyen hatással vannak az óvodáskorú gyermekek megismerő folyamataira. A vizsgálat célja továbbá annak feltérképezése volt, hogy milyen módszertani megközelítéseket alkalmaznak a pedagógusok ezen tevékenységek során, és milyen hasonlóságok, illetve különbségek figyelhetők meg a két ország pedagógiai gyakorlatában.

Hipotézisek:

H1: A felfedező játéktevékenységek pozitív hatással vannak a gyermekek kognitív képességeinek fejlődésére.

H2: A felfedező játékok hatással vannak a gyermekek érzelmi fejlődésére, különösen az önkifejezés és önbizalom terén.

H3: A pedagógus jelenléte és irányítása hatással van a felfedező játékok eredményességére.

4.1 A kutatás kiértékelése

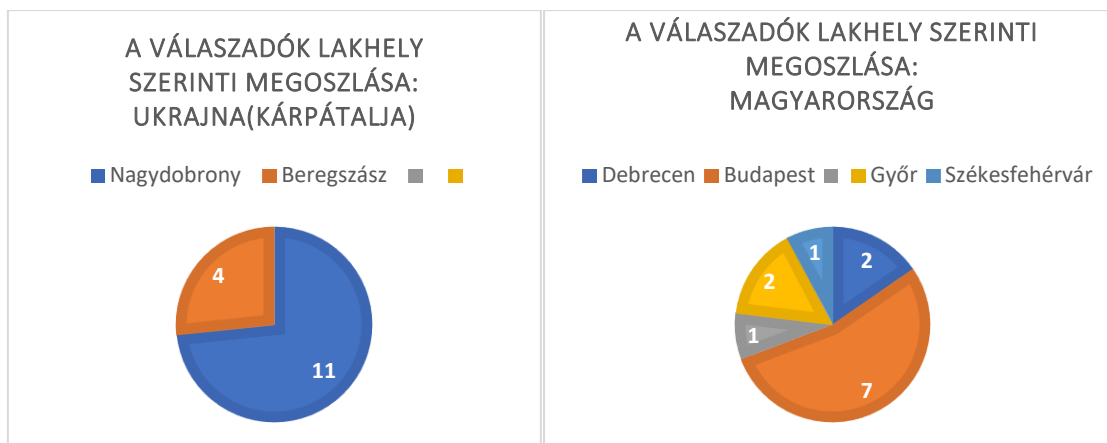
1.A válaszadók lakhely szerinti megoszlása:

Az ország neve, ahonnan a válaszok érkeztek	A település neve, ahol az óvoda működik	A válaszadók száma az adott település óvoda pedagógusaitól
Ukrajna (Kárpátalja)	Nagydobrony	11
	Beregszász	4
<i>Összesen:</i>	<i>2</i>	<i>15</i>
Magyarország	Debrecen	2
	Budapest	7
	Pécs	1
	Győr	2
	Székesfehérvár	1
<i>Összesen</i>	<i>4</i>	<i>13</i>

1.számú táblázat

A kutatás során összesen 28 óvodapedagógustól érkezett válasz Ukrajna (Kárpátalja) és Magyarország különböző településeiről. Kárpátaljáról Nagydobronyból (11 fő) és Beregszászból (4 fő) érkeztek válaszok, míg Magyarországon belül Debrecenből (2 fő), Budapestről (7 fő), Pécsről (1 fő), Győrből (2 fő) és Székesfehérvárról (1 fő) vettek részt a kutatásban. A legtöbb válaszadó Nagydobronyból és Budapestről származott, ami jól mutatja a válaszadók földrajzi megoszlását.

1.számú ábra: Lakhely szerinti megoszlás

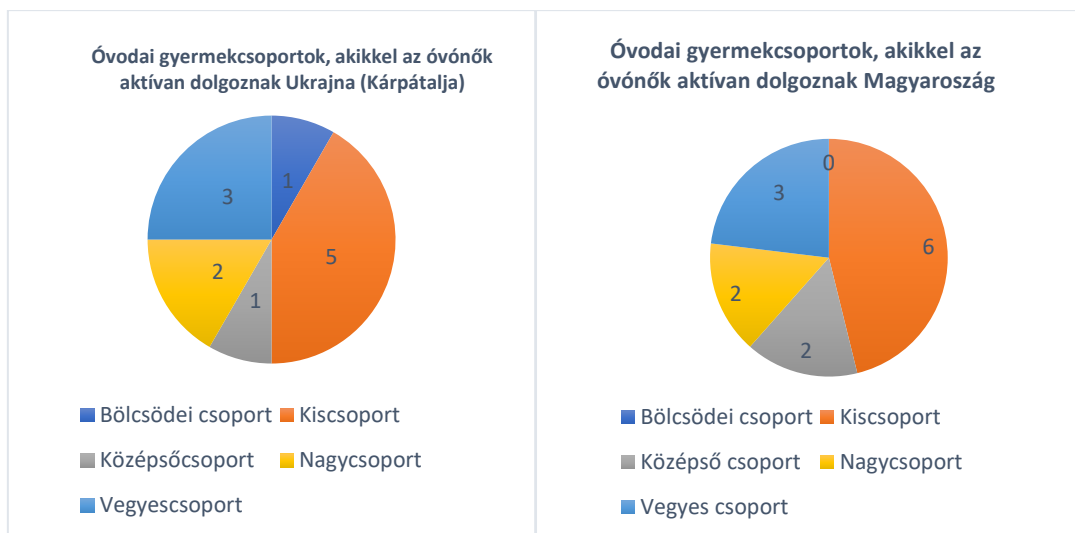
2. Óvodai gyermekcsoportok, akikkel az óvónők aktívan dolgoznak:

Ukrajna (Kárpátalja)					Magyarország				
bölcsődei csoport	kis csoport	középső csoport	nagy csoport	vegyes csoport	bölcsődei csoport	kis csoport	középső csoport	nagy csoport	vegyes csoport
1	5	1	2	3	0	6	2	2	3

2.számú táblázat

A válaszadók által megjelölt óvodai gyermekcsoportok eloszlása alapján jól látható, hogy mind Ukrajnában (Kárpátalja), mind Magyarországon elsősorban a kiscsoportos és vegyes csoportos korosztályokkal dolgoznak az óvodapedagógusok. Kárpátalján a legtöbben kiscsoportban (5 fő) és vegyes csoportban (3 fő) tevékenykednek, míg Magyarországon a kiscsoport (6 fő) és szintén a vegyes csoport (3 fő) dominál.

2.számú ábra Az óvodai gyermekcsoportok, ahol az óvónők dolgoznak

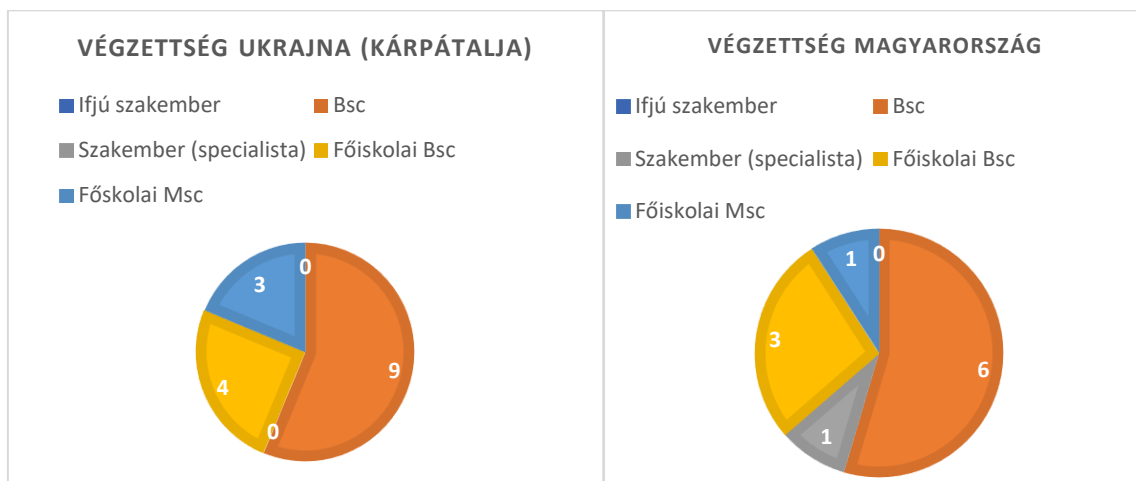
3. A válaszadó gyakorló óvónők legmagasabb végzettsége:

Ukrajna (Kárpátalja)					Magyarország				
Ifjú szakember	B Sc	Szakember (specialista)	Főiskolai Bsc	Főiskolai Msc	Ifjú szakember	B Sc	Szakember (specialista)	Főiskolai Bsc	Főiskolai Msc
0	9	0	4	3	0	6	1	3	1

3.számú táblázat

A válaszadó gyakorló óvónők legmagasabb iskolai végzettsége alapján elmondható, hogy mind Ukrajnában (Kárpátalja), mind Magyarországon a legtöbben BSc szintű végzettséggel rendelkeznek. Kárpátalján 9 fő, míg Magyarországon 6 fő jelölte meg ezt a szintet. Emellett Kárpátalján 4 fő főiskolai BSc, és 3 fő főiskolai MSc végzettséggel rendelkezik, míg Magyarországon ez az arány 3 fő (főiskolai BSc) és 1 fő (főiskolai MSc).

3. számú ábra: Végzettség szerinti megoszlás

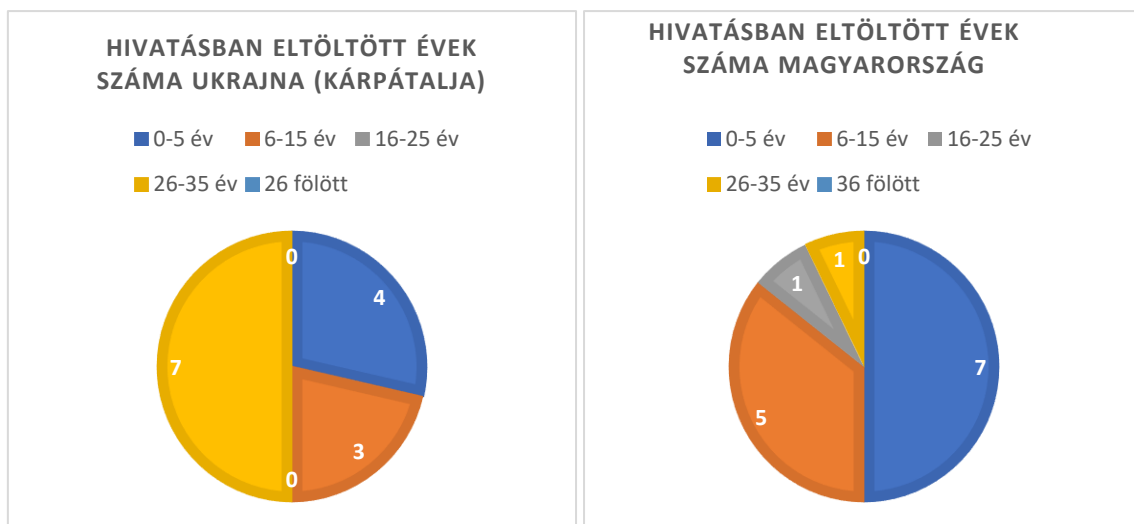
4). Az óvodapedagógusi hivatásban eltöltött évek száma szerinti megoszlás:

Ukrajna (Kárpátalja)					Magyarország				
0-5 év	6-15 év	16-25 év	26-35 év	36 év fölött	0-5 év	6-15 év	16-25 év	26-35 év	36 év fölött
4	3	0	7	0	7	5	1	1	0

4.számú táblázat

Az óvodapedagógusi hivatásban eltöltött évek szerinti megoszlás alapján megfigyelhető, hogy Ukrajnában (Kárpátalja) a válaszadók jelentős része (7 fő) 26–35 év közötti szakmai tapasztalattal rendelkezik, míg Magyarországon inkább a pályakezdők (0–5 év: 7 fő) vannak többségben.

4.számú ábra: Az óvodapedagógusi hivatásban eltöltött évek száma szerinti megoszlás

5.A „Milyen típusú játékokat tart legalkalmasabbnak a felfedező tevékenységek támogatására?” – kérdésre adott válaszok:

Ukrajna (Kárpátalja)		Magyarország	
A megnevezett játékok	Válaszadók száma	A megnevezett játékok	Válaszadók száma
Építőjátékok	5	Építőjátékok	3
Kísérletező játék	3	Kísérletező játék	3
Természetes anyagok (homok, víz)	4	Természetes anyagok (homok, víz)	5
Logikai	2	Logikai	3

Összesen:	14	Összesen:	14
-----------	----	-----------	----

5.számú táblázat

Az adott válaszok alapján mindkét országban a természetes anyagokkal (homok, víz) végzett játékokat, valamint a kísérletező és építőjátékokat emelték ki a válaszadók. Kárpátalján különösen az építőjátékokat (5 fő) és a természetes anyagokat (4 fő) preferálták, míg Magyarországon a természetes anyagok (5 fő) és a logikai játékok (3 fő) kaptak hangsúlyt.

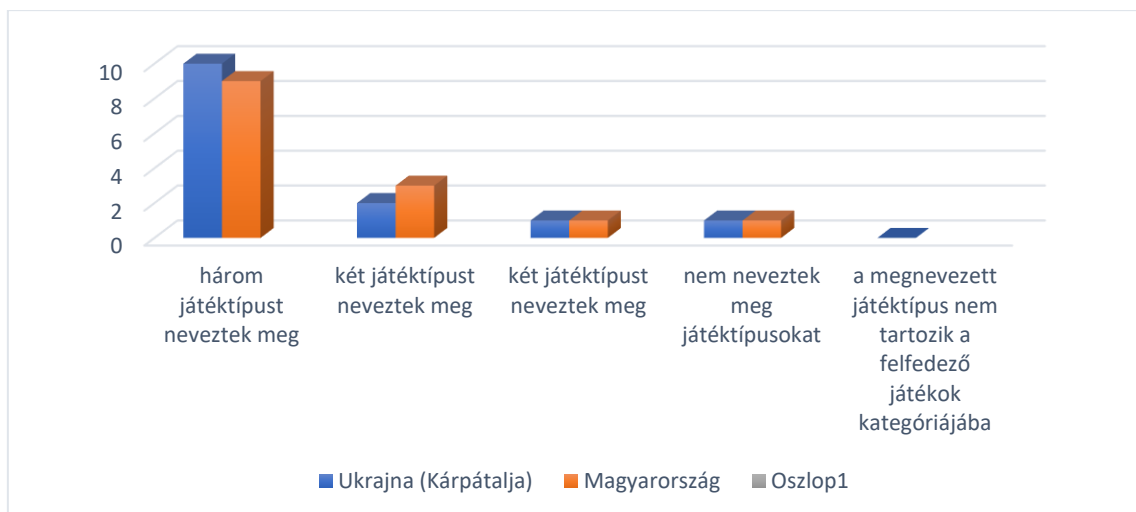
6. A Nevezzen meg legalább három olyan játéktípust, amelyeket a felfedező játékok kategóriájába sorolná! – válaszok szerint

Ukrajna (Kárpátalja)	Válaszadók száma	Magyarország	Válaszadók száma
három játéktípust neveztek meg	10	három játéktípust neveztek meg	9
két játéktípust neveztek meg	2	két játéktípust neveztek meg	3
két játéktípust neveztek meg	1	két játéktípust neveztek meg	1
nem neveztek meg játéktípusokat	1	nem neveztek meg játéktípusokat	1
a megnevezett játéktípus nem tartozik a <i>felfedező játékok kategóriájába</i>	0	a megnevezett játéktípus nem tartozik a <i>felfedező játékok kategóriájába</i>	0

6. számú táblázat

A kérdésre adott válaszok alapján elmondható, hogy a válaszadók többsége – Ukrajnában (Kárpátalja) 10 fő, Magyarországon pedig 9 fő – pontosan három játéktípust tudott megnevezni.

5.számú ábra: Nevezzen meg legalább három olyan játéktípust, amelyeket a felfedező játékok kategóriájába sorolná!

7. A „Milyen eszközök/feltételek segítik leginkább a felfedező játékok sikeres megvalósítását a csoportszobában?” – kérdésre adott válaszok:

Ukrajna (Kárpátalja)			Magyarország		
megnevezett eszközök	megnevezett feltételek	Válaszadók száma	megnevezett eszközök	megnevezett feltételek	Válaszadók száma
Természetes anyagok	Elegendő idő	9	Mérőeszközök	Önálló kipróbálás	8
Építőkockák	nyugodt környezet	2	Mikroszkóp	szabad hozzáférés	4
Homokasztal	Szabad választás	3	Laborfelszerelés	kutatóközpont jellegű sarok	2

7.számú táblázat

A Milyen eszközök/feltételek segítik leginkább a felfedező játékok sikeres megvalósítását a csoportszobában? kérdésre adott válaszok alapján megfigyelhető, hogy Ukrajnában (Kárpátalja) a válaszadók többsége (9 fő) a természetes anyagokat és az elegendő idő biztosítását emelte ki, míg Magyarországon a mérőeszközök és az önálló kipróbálás lehetősége (8 fő) került előtérbe. További gyakori válaszok között szerepeltek az építőkockák, homokasztal, mikroszkóp, laborfelszerelés, valamint a szabad választás és a kutatóközpont jellegű sarok biztosítása.

8. A „Milyen eszközök/feltételek segítik leginkább a felfedező játékok sikeres megvalósítását az udvaron? – kérdésre adott válaszok:

Ukrajna (Kárpátalja)			Magyarország		
megnevezett eszközök	megnevezett feltételek	Válaszadók száma	megnevezett eszközök	megnevezett feltételek	Válaszadók száma
Homokozó	jó időjárás	5	Nagyító	biztosított eszközök	8
Természetes tárgyak	biztonságos tér	3	Öntözőkan	Tapasztalati lehetőségek	2
Talicska	kísérleti lehetőségek	8	Távcső	Természetközeli környezet	4

8.számú táblázat

A Milyen eszközök/feltételek segítik leginkább a felfedező játékok sikeres megvalósítását az udvaron?” kérdésre adott válaszok alapján Ukrajnában (Kárpátalja) a talicska (8 fő) és a jó időjárás (5 fő), valamint a természetes tárgyak és a biztonságos tér (3 fő) kapták a legnagyobb hangsúlyt. Magyarországon ezzel szemben elsősorban a nagyító (8 fő) és a biztosított eszközök megléte, valamint a természetközeli környezet (4 fő) és tapasztalati lehetőségek (2 fő) bizonyultak meghatározónak.

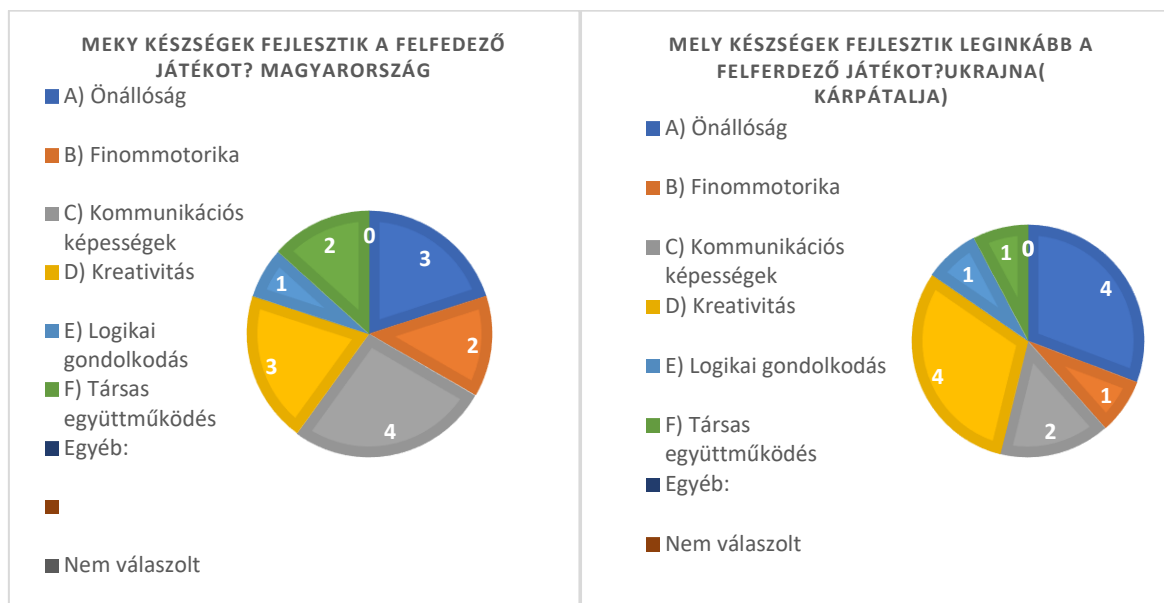
9.Tapasztalata szerint mely készségek fejlesztik leginkább a felfedező játékok? – kérdésre adott válaszok megoszlása:

Ukrajna (Kárpátalja)	Válaszadók száma	Magyarország	Válaszadók száma
A) Önállóság	4	A) Önállóság	3
B) Finommotorika	1	B) Finommotorika	2
C)Kommunikációs képességek	2	C)Kommunikációs képességek	4
D) Kreativitás	4	D) Kreativitás	3
E) Logikai gondolkodás	1	E) Logikai gondolkodás	1
F) Társas együttműködés	1	F) Társas együttműködés	2
Egyéb:	0	Egyéb:	0
Nem válaszolt	0	Nem válaszolt	0

9.számú ábra

A táblázat alapján Ukrajnában (Kárpátalján) a válaszadók szerint a felfedező játékok leginkább az önállóságot és a kreativitást fejlesztik, míg Magyarországon a kommunikációs képességek kerültek előtérbe. Mindkét országban hangsúlyos szerepet kapott az önállóság és a kreativitás, ami arra utal, hogy a pedagógusok ezekben látják a játékos tanulás legfőbb erősségét. A logikai gondolkodás és a társas együttműködés fejlesztését kevesebben említették.

6.számú ábra: Tapasztalata szerint mely készségek fejlesztik leginkább a felfedező játékok

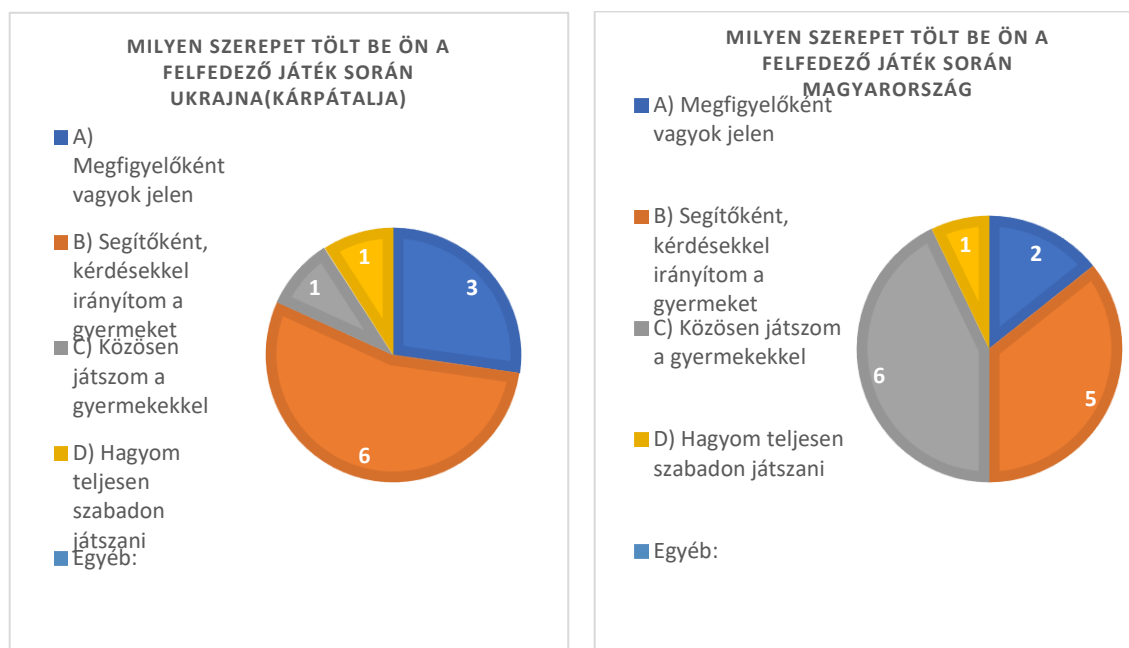
10. A Milyen szerepet tölt be Ön a felfedező játék során? – kérdésre adott válaszok megoszlása:

Ukrajna (Kárpátalja)	Válaszadók száma	Magyarország	Válaszadók száma
Megfigyelőként vagyok jelen	3	Megfigyelőként vagyok jelen	2
Segítőként, kérdésekkel irányítom a gyermeket	6	Segítőként, kérdésekkel irányítom a gyermeket	5
Közösen játszom a gyermekekkel	1	Közösen játszom a gyermekekkel	6
Hagyom teljesen szabadon játszani	1	Hagyom teljesen szabadon játszani	1
Egyéb:	0	Egyéb:	0

10.számú táblázat

A „Milyen szerepet tölt be Ön a felfedező játék során?” kérdésre adott válaszok alapján Ukrajnában (Kárpátalja) a legtöbb pedagógus (6 fő) segítőként vesz részt a játékban, kérdésekkel irányítva a gyermekeket, míg Magyarországon a válaszadók többsége (6 fő) aktívan, közösen játszik a gyermekekkel. Mindkét országban jelen van a megfigyelői és a teljesen szabad játékot biztosító szerepfelfogás is, de kisebb arányban

7.számú ábra: Milyen szerepet tölt be Ön a felfedező játék során:

11.A „ Van olyan konkrét tapasztalata, amely bizonyítja azt, hogy a felfedező játék hatással van a gyermek fejlődésére?” – kérdésre adott válaszok:

Ukrajna (Kárpátalja)		Magyarország	
Konkrét válaszok	Válaszadók száma	Konkrét válaszok	Válaszadók száma
Problémamegoldás fejlődése	4	Kreativitás és logikai gondolkodás fejlődése	5
Érdeklődés/tudásvágy növekedése	5	Érdeklődés természeti jelenségek iránt	5
Kommunikáció, együttműködés fejlődése	3	Hosszabb ideig tartó figyelem	3
Nem válaszolt	2	Nem válaszolt	1
Összesen:	14	Összesen:	14

11.számú táblázat

A válaszadók többsége megfigyelte, hogy a felfedező játékok pozitívan hatnak a gyermekek gondolkodására, figyelmére, együttműködési készségére és kíváncsiságára. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyerekek aktívabbá válnak, bátrabban fejezik ki magukat, és kreatívabban oldják meg a problémákat.

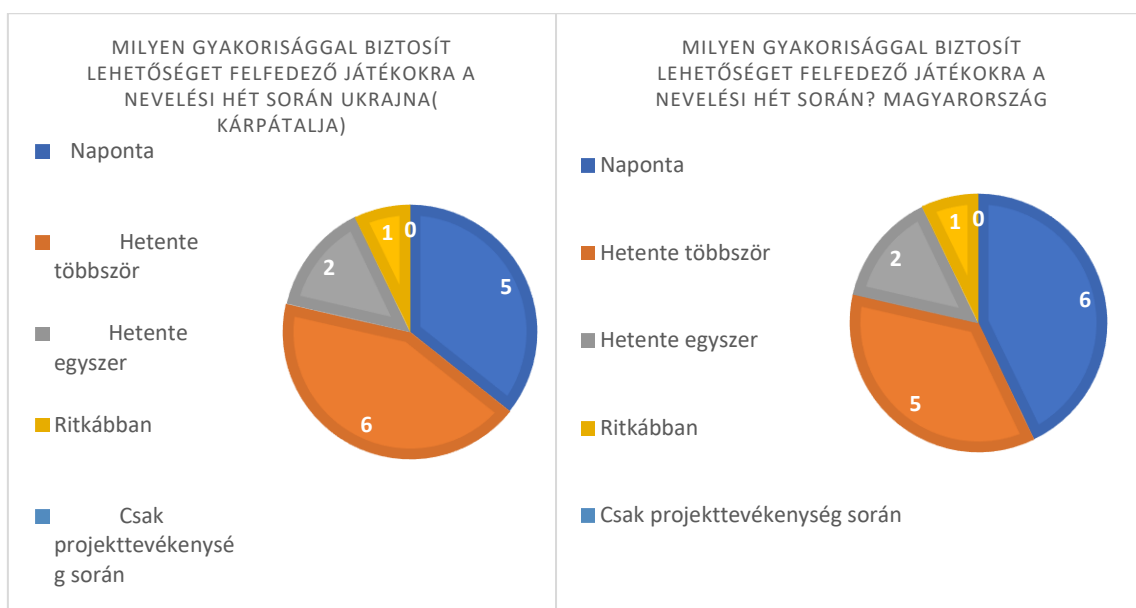
12. A "Milyen gyakorisággal biztosít lehetőséget felfedező játékokra a nevelési hét során?"- kérdésre adott válaszok:

Ukrajna (Kárpátalja)	Válaszadók száma	Magyarország	Válaszadók száma
Naponta	5	Naponta	6
Hetente többször	6	Hetente többször	5
Hetente egyszer	2	Hetente egyszer	2
Ritkábban	1	Ritkábban	1
Csak projekttevékenység során	0	Csak projekttevékenység során	0

12.számú táblázat

A kérdésre adott válaszok alapján Ukrajnában (Kárpátalja) és Magyarországon is hasonló megoszlás figyelhető meg. Mindkét országban a válaszadók többsége naponta (Ukrajna: 5 fő, Magyarország: 6 fő) vagy hetente többször (Ukrajna: 6 fő, Magyarország: 5 fő) biztosít lehetőséget felfedező játékokra.

8. számú ábra: Milyen gyakorisággal biztosít lehetőséget felfedező játékokra a nevelési hét során?

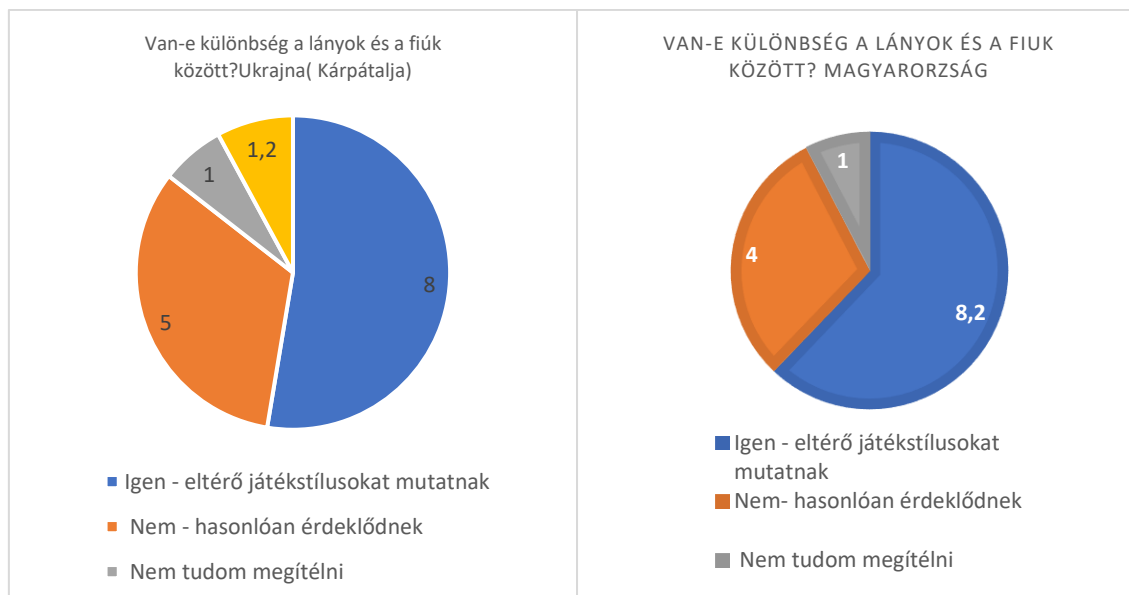
13. A "Tapasztalata szerint van-e különbség a lányok és a fiúk viselkedésében, a felfedező játék során? – kérdésre adott válaszok:

Ukrajna (Kárpátalja)	Válaszadók száma	Magyarország	Válaszadók száma
Igen - eltérő játéktípusokat mutatnak	8	Igen - eltérő játéktípusokat mutatnak	9
Nem - hasonlóan érdeklődnek	5	Nem- hasonlóan érdeklődnek	4
Nem tudom megítélni	1	Nem tudom megítélni	1

13.számú táblázat

Válaszok alapján mind Ukrajnában (Kárpátalja), mind Magyarországon a válaszadók többsége úgy gondolja, hogy igen, eltérő játéktípusokat mutatnak a lányok és fiúk (Ukrajna: 8 fő, Magyarország: 9 fő). Ugyanakkor jelentős számú válaszadó jelezte, hogy nincs lényeges különbség, és hasonlóan érdeklődnek a gyermekek (Ukrajna: 5 fő, Magyarország: 4 fő). Mindkét országban egy-egy válaszadó nem tudta megítélni a különbséget

9. számú ábra: Tapasztalata szerint van-e különbség a lányok és a fiúk viselkedésében, a felfedező játék során?

14. A „Milyen akadályokba ütközött a felfedező játéktevékenységek szervezése és megvalósítása során?” – kérdésre adott válaszok:

Ukrajna (Kárpátalja)		Magyarország	
Konkrét válaszok	Válaszadók száma	Konkrét válaszok	Válaszadók száma
Időhiány	8	Időhiány	4
Kevés eszköz	5	Zavaró szülői befolyás	6
Nagy csoportlétszám	4	Túlterheltség más programokkal	2
Nem válaszolt	0	Nem válaszolt	0
Összesen:	16	Összesen:	12

14.számú táblázat

Ukrajnában (Kárpátalja) a legnagyobb problémát az időhiány jelenti (8 fő), ezt követi az eszközök szükségessége (5 fő) és a nagy csoportlétszám (4 fő). Magyarországon szintén az időhiány szerepel az akadályok között (4 fő), de kiemelkedő problémaként jelentkezik a zavaró szülői befolyás (6 fő), valamint a túlterheltség más programokkal (2 fő).

15. Eddigi tapasztalatai szerint, milyen változtatásokra lenne szükség az óvodában ahhoz, hogy a felfedező jellegű játékok alkalmazása eredményesebbé váljék?

Ukrajna (Kárpátalja)		Magyarország	
Konkrét válaszok	Válaszadók száma	Konkrét válaszok	Válaszadók száma
Több szabadidő biztosítása	6	Kisebb csoportlétszám	5
Eszközbekzerzés	5	Pedagógiai program frissítése	5
Nevelők továbbképzése	3	Udvari eszközök beszerzése	4
Nem válaszolt	0	Nem válaszolt	0
Összesen:	14	Összesen:	14

15.számú táblázat

A válaszadók mindkét országban az időhiányt és az eszközök hiányát emelték ki legfőbb akadályként. A javasolt változtatások elsősorban a környezeti feltételek és az időkeretek javítására, illetve a pedagógusok továbbképzésére vonatkoznak.

4.2 Az eredmények kiértékelése

A 11. táblázatban szereplő adatok szerint 5 magyarországi pedagógus emelte ki, hogy a felfedező játékok során a gyermekek kreativitása és logikai gondolkodása fejlődik, míg 4 ukrainai válaszadó a problémamegoldó képesség fejlődését hangsúlyozta. Emellett szintén 5 pedagógus számolt be arról, hogy a gyermekek érdeklődése és tudásvágya nő, különösen a természeti jelenségek iránt, ami közvetve szintén a gondolkodási funkciók fejlődésére utal. A konkrét számadatok és kijelentések alapján egyértelműen levonható a következtetés, hogy a felfedező játékok jelentős szerepet játszanak a gyermekek gondolkodási képességeinek fejlesztésében. Ez által az 1.hipotézis bizonyítást nyert.

H1: A felfedező játék pozitív hatással van a gyermekek gondolkodására.

A válaszadók többsége egyetértett abban, hogy a pedagógus aktív jelenléte, irányítása és támogatása elősegíti a gyermekek mélyebb bevonódását, valamint a játék során szerzett tapasztalatok rendszerezését és elmélyítését. A kérdőívre adott válaszok alapján 28-ból 20 fő (azaz 71,4%) úgy nyilatkozott, hogy a pedagógus szerepe kiemelkedően fontos a felfedező játék hatékonyságában. Többen hangsúlyozták, hogy a pedagógus nemcsak megfigyelőként, hanem mint kezdeményező, segítő, és a gyermek érdeklődését fenntartó személy is hozzájárul a játék sikerességéhez. Ezáltal kijelenthető, hogy a pedagógusi jelenlét és tudatos beavatkozás pozitívan befolyásolja a felfedező játék pedagógiai értékét és eredményességét.

Ez által a 2 hipotézis bizonyítás nyert.

H2: A pedagógus jelenléte hatással van a felfedező játék eredményességére.

A válaszok alapján 3 pedagógus konkrétan megnevezte, hogy a felfedező játékok során javul a gyermekek kommunikációs képessége és együttműködési készsége, ami elengedhetetlen a szociális kompetencia fejlődéséhez. A játék közben kialakuló közös élmények, közös problémamegoldás és egymás segítése hozzájárul a társas viselkedés formálódásához, az empátia és a tolerancia fejlődéséhez. A válaszokból az is kiderül, hogy a pedagógusok megfigyelései szerint a felfedező játék gyakran olyan gyermekeket is bevon a közös tevékenységekbe, akik máskor passzívabbak, visszahúzódnak. Mindezek alapján megállapítható, hogy a felfedező játék hatékony eszköze a szociális kapcsolatok erősítésének és a közösségi élmények kialakulásának.

Ez által a 3 hipotézis bizonyítást nyert.

H3: A felfedező játék pozitív hatással van a gyermekek szociális kapcsolatainak fejlődésére.

Konklúzió

A szakdolgozat eredményei megerősítik, hogy a felfedező játéktevékenységek kiemelkedően fontos szerepet töltenek be az óvodáskorú gyermekek fejlődésében. A játék során szerzett tapasztalatok – különösen akkor, ha azokat kíváncsiság és belső motiváció vezérli – elősegítik a gyermekek gondolkodásának, problémamegoldó képességének, érzelmi önszabályozásának és szociális kapcsolatrendszerének fejlődését.

A kérdőíves kutatásban részt vevő óvodapedagógusok válaszaiból kiderült, hogy a pedagógus szerepe, jelenléte és módszertani felkészültsége közvetlen hatással van arra, milyen mértékben valósulhatnak meg ezek a pozitív hatások. A pedagógus által biztosított támogató, inger-gazdag környezet és a tudatos játékszervezés alapfeltételei a felfedező játék eredményességének.

A dolgozat következtetése, hogy a felfedező játék nemcsak a gyermekek örömforrása, hanem nélkülözhetetlen eszközük is a világ megértéséhez, az ismeretek elsajátításához és az iskolai tanulásra való felkészüléshez. Ennek tudatos alkalmazása a korszerű, gyermekközpontú óvodapedagógia alapvető eleme kell, hogy legyen.

ÖSSZEGZÉS

A szakdolgozat célja az volt, hogy feltárja a felfedező játéktevékenységek szerepét az óvodáskorú gyermekek megismerő, érzelmi és szociális fejlődésében. A téma feldolgozása során a dolgozat a játéktevékenységek pszichológiai és pedagógiai vonatkozásait, valamint a kíváncsiság tanulásban betöltött motivációs szerepét vizsgálta elméleti alapokon és gyakorlati megfigyeléseken keresztül.

A dolgozat első részében a játék, mint alapvető gyermeki tevékenység jellemzői kerültek bemutatásra, különös tekintettel annak személyiségfejlesztő és tanulást támogató hatásaira. A második fejezet a kíváncsiság, mint belső hajtóerő szerepét elemezte, és rávilágított arra, hogy az érdeklődés és a felfedezésre való ösztön milyen jelentőséggel bír a spontán tanulás és a kreatív gondolkodás szempontjából.

A harmadik fejezet középpontjában a felfedező játéktevékenységek álltak, amelyek lehetőséget biztosítanak a gyermekek számára a világ önálló, tapasztalati úton történő megismerésére. Ezek a játékok hozzájárulnak a problémamegoldó gondolkodás, az érzelmi önszabályozás és a társas kapcsolatok fejlődéséhez is.

A kutatás során egy kérdőíves felmérés keretében 28 óvodapedagógus tapasztalatait vizsgáltam, akik hét különböző településről és intézményi háttérből érkeztek. A válaszok alapján megállapítható, hogy a pedagógusok többsége fontosnak tartja a felfedező játékok alkalmazását, azonban az idő- és eszközhiány, valamint a nagy csoportlétszám akadályozó tényezőként jelentkezik. A válaszadók szerint a játékos tanulás akkor lehet igazán hatékony, ha a pedagógus felkészült, és megfelelő környezeti feltételek is biztosítottak.

A kutatás megerősítette a dolgozatban megfogalmazott hipotéziseket: a felfedező játékok nemcsak a gyermekek kíváncsiságát és tanulási kedvét támogatják, hanem az érzelmi intelligencia és a társas készségek fejlődésében is meghatározó szerepet töltenek be. Az eredmények alapján kijelenthető, hogy a játék – különösen a felfedező játéktevékenység – kulcsfontosságú eszköze a gyermekek holisztikus fejlődésének, és ennek tudatos, pedagógiai célú alkalmazása nélkülözhetetlen a korszerű óvodai nevelésben.

РЕЗЮМЕ

Метою цієї дипломної роботи було дослідити роль дослідницької ігрової діяльності у пізнавальному, емоційному та соціальному розвитку дітей дошкільного віку.

У процесі розробки теми було розглянуто психологічні та педагогічні аспекти ігрової діяльності, а також мотиваційну роль цікавості у навчанні — як у теоретичному, так і в практичному контексті

У першій частині роботи було проаналізовано гру як основну діяльність дитини, особливу увагу приділено її впливу на розвиток особистості та підтримку навчання. У другому розділі розглянуто цікавість як внутрішню рушійну силу, що стимулює пізнання, самостійну активність і креативне мислення.

У центрі третього розділу знаходиться дослідницька ігрова діяльність, яка надає дітям можливість самостійно пізнавати навколишній світ через експерименти, вирішення проблем і активне спостереження. Такі ігри сприяють розвитку розумових здібностей, емоційної регуляції та соціальної взаємодії.

У ході дослідження було проведено анкетування серед 28 вихователів дитячих садків із семи населених пунктів, які працюють в різних інституційних умовах. Результати опитування показали, що більшість педагогів визнають важливість дослідницьких ігор, однак їхнє впровадження ускладнюється нестачею часу, засобів та великою кількістю дітей у групах. Ефективне ігрове навчання потребує професійної підготовки вихователя та забезпечення відповідного середовища.

Дослідження підтвердило гіпотези, висунуті в роботі: дослідницька ігрова діяльність не тільки стимулює цікавість і мотивацію дітей до навчання, а й суттєво впливає на розвиток емоційного інтелекту та соціальних навичок. Отже, гра — особливо дослідницького характеру — є ключовим засобом всебічного розвитку дітей, і її цілеспрямоване педагогічне застосування є невід'ємною частиною сучасної дошкільної освіти.

Felhasznált irodalom

- B. Méhes V. (1933): Az óvónő és az óvodai játék. Calibra kiadó BT.
- Csikszentmihályi, M. (1996). Kreativitás: a flow és a felfedezés, avagy a találékonyság pszichológiája, Akadémia kiadó, Budapest.
- Fazekas Fenyvesi M (2014): A kreativitás fogalma és fejlesztése. Károli Gáspár Református Egyetem, Tanítóképző Főiskolai Kar.
- Goleman, D. (1997): Érzelmi intelligencia. Háttér Kiadó, Budapest.
- Golyán Sz. – Szarka J. (2015): Óvodai tevékenységi formák (foglalkozások) tervezete. ELTE.
- Kádár A. – Bodoni Á (2013): Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Kulcslyuk kiadó.
- Kádár A.- Bodoni Á. (2010): Az óvodás- és kisiskoláskor játéka elméleti és módszertani megközelítésben. Ábel kiadó. Kolozsvár.
- Kovács Gy. – Bakosi É. (2005): Játék az óvodában. Didakt Kft Debrecen.
- Kovácsné Dr. Bakosi É. (1999): Játék és tanulás az óvodában, Debrecen.
- Körmöci K. (2015): Óvodapedagógia kislexikon. Flaccus Kiadó, Budapest.
- Maszler I. (1996): Játékpédagógia. Comenius BT. Pécs.
- Stark (2016): Játékpédagógia és módszertan. Szatmárnémeti kiadó.
- Stöckert K. (2011): Kis játépszichológia. Eötvös József Könyvkiadó,
- Zilahy J. (1996): Óvodai nevelés játékkal. Eötvös József könyvkiadó Budapest.

KÉRDŐÍV

Hidi Noémi vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola végzős óvodapedagógia szakos hallgatója. Szakdolgozatom témája: „Felfedező játéktevékenység hatása az óvodás gyermek megismerő folyamatainak a fejlődésére”.

A kutatásom célja, hogy gyakorló pedagógusok tapasztalatai alapján feltárjam, milyen hatással vannak a felfedező játéktevékenységek a gyermek fejlődésére, és milyen tényezők befolyásolják ezek eredményes megvalósítását az óvodai környezetben.

Ezúton szeretném kérni az Ön segítségét a kutatásomhoz, amelyhez az alábbi kérdőív kitöltésére kérem. A válaszadás önkéntes, névtelen, és kizárólag tudományos célt szolgál. Előre is köszönöm, hogy időt szán a kitöltésre és hozzájárul a munkám sikeréhez!

1). Melyik településen található az óvoda, ahol óvodapedagógusként dolgozik?

2).Milyen óvodai csoportban dolgozik óvodapedagógusként?

3). Milyen a legmagasabb végzettsége?

4). Hány éve dolgozik óvodapedagógusként?

5). Milyen típusú játékokat tart legalkalmasabbnak a felfedező tevékenységek támogatására?

6). Nevezzen meg legalább három olyan játéktípust, amelyeket a felfedező játékok kategóriájába sorolná!

7).Milyen eszközök/feltételek segítik leginkább a felfedező játékok sikeres megvalósítását a csoportszobában?

8).Milyen eszközök/feltételek segítik leginkább a felfedező játékok sikeres megvalósítását az udvaron?

9). Tapasztalata szerint mely készségek fejlesztik leginkább a felfedező játékok?

- A) Önállóság
- B) Finommotorika
- C)Kommunikációs képességek
- D)Kreativitás
- E) Logikai gondolkodás
- F) Társas együttműködés

Egyéb:-----

10) Milyen szerepet tölt be Ön a felfedező játék során?

- A) Megfigyelőként vagyok jelen
- B) Segítőként, kérdésekkel irányítom a gyermeket
- C) Közösén játszom a gyermekekkel
- D) Hagyom teljesen szabadon játszani

Egyéb-----

11). Van olyan konkrét tapasztalata, amely bizonyítja azt, hogy a felfedező játék hatással van a gyermek fejlődésére?

12). Milyen gyakorisággal biztosít lehetőséget felfedező játékokra a nevelési hét során?

- A) Naponta
- B) Hetente többször
- C) Hetente egyszer
- D) Ritkábban
- E) Csak projekttevékenység során

13). Tapasztalata szerint van-e különbség a lányok és a fiúk viselkedésében, a felfedező játék során?

- A) Igen-eltérő játékstílusokat mutatnak
- B) Nem-hasonlóan érdeklődnek

C) Nem tudom megítélni

14). Milyen akadályokba ütközött a felfedező játéktevékenységek szervezése és megvalósítása során?

15). Eddigi tapasztalatai szerint, milyen változtatásokra lenne szükség az óvodában ahhoz, hogy a felfedező jellegű játékok alkalmazása eredményesebbé váljék?

TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE

2.számú melléklet

1.sz táblázat A válaszadók lakhely szerinti megoszlása.....	32
2.sz táblázat Óvodai gyermekcsoportok, akikkel az óvónők aktívan dolgoznak.....	33
3.sz táblázat A válaszadó gyakorló óvónők legmagasabb végzettsége.....	34
4.sz táblázat Az óvodapedagógusi hivatásban eltöltött évek száma szerinti megoszlás	35
5.sz táblázat Milyen típusú játékokat tart legalkalmasabbnak a felfedező tevékenységek	35
6.sz táblázat Nevezzen meg legalább három olyan játéktípust, amelyeket a felfedező játékok	36
7.sz táblázat Milyen eszközök/feltételek segítik leginkább a felfedező játékok sikeres....	37
8.sz táblázat Milyen eszközök/feltételek segítik leginkább a felfedező játékok sikeres....	38
9.sz táblázat Tapasztalata szerint mely készségek fejlesztik leginkább a felfedező játékok?	38
10.sz táblázat Milyen szerepet tölt be Ön a felfedező játék során? – kérdésre adott válaszok	39
11.sz táblázat Van olyan konkrét tapasztalata, amely bizonyítja azt, hogy a felfedező játék	40
12.sz táblázat Milyen gyakorisággal biztosít lehetőséget felfedező játékokra a nevelési hét	41
13.sz táblázat Tapasztalata szerint van-e különbség a lányok és a fiúk viselkedésében, a felfedező	42
14.sz táblázat Milyen akadályokba ütközött a felfedező játéktevékenységek szervezése és	43
15.sz táblázat Eddigi tapasztalatai szerint, milyen változtatásokra lenne szükség az óvodában ahhoz, hogy a felfedező jellegű játékok alkalmazása eredményesebbé váljék?	43

1. ábra Lakhely szerinti megoszlás.....	33
2. ábra Az óvodai gyermekcsoportok, ahol az óvónők dolgoznak	34
3. ábra Végzettség szerinti megoszlás	34
4. ábra Az óvodapedagógusi hivatásban eltöltött évek száma szerinti megoszlás	35
5. ábra Nevezzen meg legalább három olyan játéktípust, amelyeket a felfedező játékok kategóriájába sorolná!.....	37
6. ábra Tapasztalata szerint mely készségek fejlesztik leginkább a felfedező játékok	39
7. ábra Milyen szerepet tölt be Ön a felfedező játék során.....	40
8. ábra Milyen gyakorisággal biztosít lehetőséget felfedező játékokra a nevelési hét során?	41
9. ábra Tapasztalata szerint van-e különbség a lányok és a fiúk viselkedésében, a felfedező játék során?	42

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок

Hidi Noémi

Науковий керівник / Експерт

Автор Ілдіко Гребі

підрозділ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

6.19%

6.19%

КП 1

1.69%

1.69%

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

11247

Кількість слів

89993

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	0
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	Б	65
Парафрази (SmartMarks)	a	14

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://www.tmszc.hu/uploads/4/files/Jogyakorlat_Jatekok_matematika_oran.pdf	266 2.37 %
2	http://www.jgyph.hu/mentorhalo/tananyag/Plyakezd_vodapedaggusok_tllkszleteV3/73_tanuls_az_vodban.html	200 1.78 %
3	https://nnovi.ovoda.org/menupont.php?lap=Ovodaitevekenysegformak	95 0.84 %
4	http://www.jgyph.hu/mentorhalo/tananyag/Plyakezd_vodapedaggusok_tllkszleteV3/73_tanuls_az_vodban.html	45 0.40 %

5	https://www.jatszvaolvass.hu/erzelmi-intelligencia-fejleszto-jatekok/	42 0.37 %
6	https://ovonok.hu/2021/02/jatek-es-tanulas-mint-tevekenysegek-az-ovodaban/	12 0.11 %
7	https://ovonok.hu/2021/02/jatek-es-tanulas-mint-tevekenysegek-az-ovodaban/	10 0.09 %
8	https://ovonok.hu/2021/02/jatek-es-tanulas-mint-tevekenysegek-az-ovodaban/	10 0.09 %
9	https://ovonok.hu/2021/02/jatek-es-tanulas-mint-tevekenysegek-az-ovodaban/	9 0.08 %
10	https://www.jatszvaolvass.hu/erzelmi-intelligencia-fejleszto-jatekok/	7 0.06 %
з домашньої бази даних (0.00 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
з програми обміну базами даних (0.00 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
з Інтернету (6.19 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://www.tmszc.hu/uploads/4/files/Jogyakorlat_Jatekok_matematika_oran.pdf	266 (1) 2.37 %
2	http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pllyakezd_vodapedaggusok_tilkszleteV3/73_tanuls_az_vodban.html	245 (2) 2.18 %
3	https://nnovi.ovoda.org/menupont.php?lap=Ovodaitevekenysegformak	95 (1) 0.84 %
4	https://www.jatszvaolvass.hu/erzelmi-intelligencia-fejleszto-jatekok/	49 (2) 0.44 %
5	https://ovonok.hu/2021/02/jatek-es-tanulas-mint-tevekenysegek-az-ovodaban/	41 (4) 0.36 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------